

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці

БЮЛЕТЕНЬ

Число 43 (59) 2017

До 100-річчя
ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ
1917-2017

До 100-річчя Визвольних Змагань

Михайло Грушевський вітає 3-й Український Козацький полк імені М. Грушевського перед відправленням на фронт. Київ. 1 липня 1917 р.

Михайло Грушевський на військовому параді у Києві взимку 1917 р.

Полуботківці під час демонстрації. Київ, 16 березня 1917 р.

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці

БЮЛЕТЕНЬ

Число 43 (59) 2017

Члени редакційної колегії

Григорій Грабович (*голова*),
Галина Гринь, Остап Кінь, Василь Лопух,
Василь Махно, Анна Процик,
Віталій Чернецький.

Усі права застережено. Відповідальність за достовірність поданої інформації, цитат, транслітерації власних і загальних назв несуть автори дописів. У передруках посилання на "Бюлетень" обов'язкове.

© Shevchenko Scientific Society, Inc.

До 100-річчя Визвольних Змагань

На першій сторінці обкладинки:

Київ. Софійський майдан. 9 листопада 1917 року. У центрі - Симон Петлюра і Михайло Грушевський.

На четвертій сторінці обкладинки:

Четвертий Універсал Української Центральної Ради. 22 січня (н.с.) 1918.

З М І С Т

<i>Анна Процик. Державницька концепція Михайла Грушевського під час Визвольних Змагань, 1917-1921</i>	2
<i>Тетяна Гошко. На шляху до Америки (листи Миколи Чубатого до Лева Окіншевича 1946-1948 рр.)</i>	6
<i>Marian J. Rubchak. A Review of Bohdan Boychuk's At the Sacred Lake and Love beyond the Dawn</i>	17
<i>Григорій Грабович. Записки НТШ-А — нова серія</i>	19
Річні Збори членів НТШ-А	21
Михайло Грушевський — колекція фотографій з родинного альбому	22
Михайло Грушевський під час перебування у Львові	23
Зустріч-конференція в Урбіно (Італія)	24
Доповіді, виголошені від лютого до червня 2017 р. ...	25
Новини архіву	30
Стипендіяти НТШ-А 2017	33
Нові публікації, доповіді та інша професійна діяльність членів	34
Нові члени	36
Наші втрати	37
Нові видання, спонсоровані НТШ-А	38
Нові видання членів НТШ-А	38
Програма грантів НТШ-А на 2017-2018	39
Can we count on YOU?	40

Shevchenko Scientific Society
63 Fourth Avenue
New York, NY 10003-5200

Phone: (212) 254-5130 Fax: (212) 254-5239
e-mails: info@shevchenko.org admin@shevchenko.org
archives@shevchenko.org
www.shevchenko.org

Анна Процик

ДЕРЖАВНИЦЬКА КОНЦЕПЦІЯ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО ПІД ЧАС ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917-1921)

Докладне опрацювання державницьких концепцій Грушевського помічених у його наукових працях, публіцистичних роздумах і державних документах, вимагатиме кілька солідних томів. Тому головна увага цієї розвідки буде сконцентрована на одному із вузьких, але надзвичайно важких аспектів його політичної думки: на його розумінні ідеї державности України в контексті федерації в перший рік визвольних змагань. Всебічна аналіза цього питання в часі будівництва підвалин державности України сприятиме виясненню деяких причин, які спонукали Грушевського, як Голову Центральної Ради, обстоювати якраз цей варіант державної розбудови в бурхливій добі революційного катаклізму і світової війни.

Контури майбутнього державного устрою України у візії Грушевського зарисовуються вже в однім із його

[...] Те, чого ми добивалися п'ять, чотири, три, навіть рік тому [...] ніяк не може вважатися задоволенням українських потреб, розв'язанням українського питання для даного моменту. Се треба з усею рішучістю сказати [...] Потреби і домагання України розгортаються в усій широті. Найбільше нещастя всій хвилі і для правительства, і для провідників громадянства — се не поспіти за скорим розгортанням домагань моменту”²².

Ця неоднозначна заява щодо нового правового статусу України звучала переконливо для Грушевського-історика. Однак Грушевський-політик знав, що реальне положення України було набагато складнішим. Для того, щоб надто не лякати російських лібералів і соціалістів в Тимчасовім уряді та щоб не бентежити надзвичайно численну і впливову українську соціалістичну інтелігенцію, як рівнож і впливових лідерів національних меншин в Україні, вихованих в дусі інтернаціоналізму і оптимістично переконаних, що федерація є вищою формою міжнародної взаємодії як існування незалежних держав, Грушевський, якщо з одної сторони настоював на суверенітеті українського народу, то з другої сторони, уважав тактично потрібним у своїх формальних державницьких діях і публіцистичних статтях визнавати ідею федерації.

Щоб збагнути пануючий політичний клімат у середовищі української інтелігенції, особливо на відтинку її численного лівого крила в передреволюційний час, політичний клімат, який Грушевський як історик міг оцінити надзвичайно добре, можна довідатись із спостережень тонкого і у цім випадку — як близького до соціалізму — і тому без сумніву об'єктивно наставленого спостерігача — а саме, Івана Франка. Наприкінці дев'ятого століття у циклі статей *Молода Україна*, Франко пише: “В цей час... в значній частині української суспільности запанував був настрій байдужний, а навіть ворожий для розвою української національності. Під впливом непереверених соціалістичних теорій одна частина найгорячішої і найздібнішої молодіжі доходила до повної негачії всякої народности, до погляду, що в Елізіумі будучого, недалекого (як тоді вірили) соціалістичного раю потонуть усякі національні партікулярізми і що загалом розв'язане економічних питань безмірно важніше від усіх інших. ‘що ви пишете та друкуєте? — згідно говорив мені один із приїзжих Українців. — Усе, що треба було написати, написали вже Маркс і Чернишевський. Тепер треба тільки виконати те!’ В кругах тої української молодіжи — тай не лише молодіжи — панувало переконання, що розвій іде до зливання народностей до купи — і що плекане якоїсь національної окремішности, то регрес”²³. Така ситуація існувала попри те — у дальших роздумах писав Франко — що вже і батько українського соціалізму, Драгоманов, часто перестерігав “горячих соціалістів не надто доймай віру соціал-демократичним конструкціям будучини...”²⁴.

У світлі вищезгаданої атмосфери можна розуміти, як важко приходилось Грушевському прихилити до

Михайло Грушевський. Київ, 1917 р.

перших роздумів над цим питанням у статті «Велика хвиля»¹, яку він написав вкортці після повернення в Київ із заслання. Головним мотивом для написання цієї статті було бажання історика сконцентрувати увагу української політичної спільноти на наявності нових відносин, які заіснували між Україною і Росією. З хвилини падіння династії Романових в березні 1917 року, ця історична подія, підкреслює Грушевський, категорично і безповоротно урвала зв'язок який формально існував між російським царським правлінням і Україною від другої половини XVII століття. З падінням Романових, стверджує Грушевський-історик, зв'язки України з Росією формально були роз'єднані, і в наслідок цієї події українське питання в імперії формально перестало існувати. Через це, підкреслює Грушевський-політик: “Нічого більш помилкового не може бути тепер, як витягувати старі українські петиції й подавати їх наново правительству як наші домагання в данім моменті

ідеї державности, можливості для творення якої нараз блискавично вибухнули весною 1917 року, молодих ентузіастів будування соціалізму-інтернаціоналізму, які представляли — так як зазначував Франко і це добре розумів Грушевський — найздібнішу і найбільш працездатну частину української інтелігенції. Більшість статей, у яких обговорюється питання державности і федерації, була написана якраз із цим завданням перевиховати оптимістично настроєних мрійників майбутнього “соціалістичного раю” на зрілих державників-самостійників.

Дидактичний характер публіцистики Грушевського зазначується майже в кожній із його статей цього

і яку вона хоче, а не обертатись до неї спиною, ставитися до неї байдуже. Навпаки, вона повинна вважати діло держави своїм ділом і віддати її будуванню, керуванню всю душу і силу”⁵. Це вказує ясно що від самих початків державницького будівництва Грушевський висував на перший план державність.

Щоб охоронити і зберегти цю державу, якій, як підкреслював Грушевський, було потрібно віддати “всю душу і силу”, була конечна армія збудована на українських державницьких принципах, армія, на яку “не шкода буде великих засобів, великих вкладів, значної частини бюджету тому, що вона буде” - знову приходить пояснювати, повчати Грушевському - “не чимсь чужерідним, чужим і ворожим демократії й культурі, а її засобом”⁶.

Для розбудови держави, Грушевський розумів, що в першу чергу потрібно було скріпити українську націю, щоб вона була в силі обороняти ті здобутки державних підвалин, які вдалось закріпити у стадії революції. У статті під заголовком “Нація” Грушевський, натякаючи на труднощі, які постійно стояли і стоятимуть у змагу України за державність, із оптимізмом заявляє, що “Україна не може йти далі старими стежками, ні такими якими волік її силоміць насильницький московський уряд, ні протоптаними слідами буржуазних держав Заходу. Перше урвалось, дякувати Богові, — але ми мусимо ще сильно скріпитись, щоб захистити себе від його повороту, для якого працюватимуть і силкуватимуться ще довго різні елементи й сили ворожі нашій державній окремішності й виступаючи чи то під явними

гаслами знищення нашого національного життя, чи то під більш невинними окликами єдності російської революції, або всеросійської демократичної федерації”⁷. Коли вкінці літа 1917 року ці передбачені перешкоди на шляху до усамостійнення України стали наочно дійсними внаслідок рішення Тимчасового Уряду обмежити виміри автономії України, Голова Центральної Ради уважав вже за потрібне втихомирювати перевиховане ним і біжучими подіями соціалістичне крило політиків Центральної Ради. У недвозначно затитулованій статті, “Україна діжде свого” він намагається пояснити мотиви, якими керувався Генеральний Секретаріат, приймаючи продиктовану імперіалістичними стремліннями російських політиків “Інструкції”. Головною ціллю цього так би мовити “кроку взад” було використати ті реальні можливості, які давала для утворення нового ладу на Україні навіть ця накинена згори обрубана автономія, зазначаючи оптимістично при тім що “... життя народне не може йти назад, тільки наперед. Воно повинно використати і ту ‘куцу’ автономію, признану Центральним Урядом, зробити з неї тверду основу для

*Центральна Рада. Перший Генеральний Секретаріат. 1917 р.
Сидять: Іван Стешенко, Федір Барановський, Володимир Винниченко,
Сергій Єфремов, Симон Петлюра.
Стоять: Павло Христюк, Микола Стасюк, Борис Мартос.*

періоду. Для прикладу, у циклі “Підстави Великої України” Грушевський розпочинає дискусію про державність впевненою заявою: “Ми всі, все свідоме громадянство повинні... стати елементом державним”, але вкортці уважає потрібним по-батьківськи пояснювати: “Це може звучати неприємно, бо державність ми призвичаїлись нерозривно зв’язувати з одного боку з бюрократизмом, з другого — з імперіалізмом. Тому соціалістичні партії звичайно опозиційно ставляться до держави й державного управління, а у нас, під впливом російського життя й культури, глибоко перейнятих елементами протидержавними, анархістичними, завжди вважалось добрим тоном не мати нічого спільного з державою, зводити до мінімуму її роллю в громадському житті, обходитись у всім без неї, а, навпаки, будувати все рахуючись з нею, як силою ворожою, руйною, а не конструктивною”. В новій добі, продовжує пояснювати Грушевський, держава буде представляти що інше, бо вона буде збудована українською демократією: “Українська демократія повинна прикласти всі старання до того щоб мати таку державу, яку їй треба

Мітинг у Києві. Літо 1917 р.

далшого свого кроку наперед до нової автономії України. А разом розвинути ті живі сили, ту творчу енергію, яка виповнить прогалини й мертві місця, zostавлені сею куцою автономією в українському житті”⁸. Іншими словами, треба тимчасово примиритись із вимогами обставин, але із твердою постановою продовжувати будувати підвалини для Української державності і окремішності: скріпити українську націю із її селом і містом; збудувати українську державність із чітко визначеними кордонами і митною системою, із державним гербом і монетною українською одиницею, із сильною армією і незалежною закордонною політикою на Захід⁹.

Але в процесі виготовлення шляху до усамостійнення України, і тим самим, її поступового відмежовування від Росії, Грушевський час від часу уважає за відповідне пригадувати, із вище наведених причин, що при будові держави завжди треба пам’ятати “...як [про] кінцеву мету, федерацію світову...”¹⁰. Бачить він її як новий державний устрій, базований на принципі рівності, який згодом повинен стати частиною паневропейської чи світової федерації вільних націй. Мав він тут на увазі щось в дусі федерації вільних народів Молодї Європи, пропаговану у дев’ятнадцятому столітті італійським ідеологом Джузеппе Мадзіні [Giuseppe Mazzini]¹¹, чи Європейського Союзу наших днів. Шлях до цієї світової федерації навіть у ці бурхливі дні для Грушевського не був чимсь абстрактним, чимсь недосяжним. Він готовий був розпочати конкретні старання для її реалізації, але, так як годиться гнучкому політикові, в залежності від політичної кон’юнктури даного моменту.

І так у Києві Грушевський може в даний момент із притиском заявляти, що федеративний устрій не повинен творитись “на тій підставі, що ми колись разом були піймані при різних okazіях і замкнені до одної в’язничної клітки”¹². Іншими словами це не повинна бути федерація із Росією як об’єднуючим центром. Але в цей сам час він може настирливо робити тиск на Тимчасовий Уряд прийняти принцип федерації, як майбутнього державного устрою й робити конкретні кроки для скликання з’їзду народів бувшої імперії з метою обговорення засад цієї майбутньої федерації. З’їзд із таким наміром, під назвою З’їзд Народів, відбувся в Києві у вересні (8-15) 1917 року. На з’їзд приїхало понад дев’ятьдесят делегатів, які представляли тринадцять народностей імперії¹³. Слід відмітити, що одна

із найменших делегацій була російська, всього три делегати, і тільки один із них, К. Сухових, як зазначено в протоколах, був за походженням росіянином¹⁴.

Відсутність на з’їзді відомих російських політиків¹⁵ пояснюється, в першу чергу, негативним ставленням до принципу федерації всіх провідних російських партій, із лівим крилом включно. З’їзд народів розглядався політиками Петрограду як хитрий маневр Грушевського, спрямований на скріплення української позиції у стосунках із центром. Для російських політиків було очевидним, що цей конгрес, з одного боку, міг примирити національні меншості України, а з другого боку, дорогою прямих контактів з політичними діячами неросійських народів, міг суттєво скріпити позицію Української Центральної Ради у боротьбі з російським центром.

Як було вказано вище, контури цієї боротьби загострювались вже у місяці серпні у зв’язку з рішенням Тимчасового Уряду різко обтягти розміри автономії України. Координація праці представників неросійських народів могла бути надзвичайно корисною у цій боротьбі, особливо на форумі майбутніх Установчих Зборів, які мали рішати, за твердженням Тимчасового Уряду, структуру майбутньої держави.

Із цієї самої перспективи — з перспективи інтересів української державності у боротьбі із російським централізмом — треба розглядати заклик Грушевського, який появився у *Народній волі* вкортці після большевицького перевороту у Петрограді, заклик на перший погляд під дещо насторожуючим, але по суті спритно продуманим заголовком “Рятуймо Російську Федерацію”¹⁶. Як у половині березня, в час першої російської революції 1917 р., коли Грушевський добре збагнув історичний момент, що його негайно потрібно було використати для державницьких інтересів України, так і в листопаді того самого року він відчув небезпеку, яка загрожувала Україні у наступаючій боротьбі із новим, в тім випадку хоч і нелегітимним, але потенційно небезпечним большевицьким центром. Скординована боротьба народів, із російськими небольшевицькими силами включно, під гаслом “рятування російської федерації” проти цього нового противника,

*Михайло Грушевський під час проголошення
Першого Універсалу Центральної Ради
на Софійському майдані у Києві
11 червня. Київ, 1917 р.*

*За рідкісним виданням зі збірки музею: “Художній альбом
України” — Полтава: Вид. С. Г. Вольченка, 1917 р.*

68, [21] с.: іл. МІК КВ-61110 Кн-8076.

який із своєю войовничою ідеологією міг стати більш небезпечним, ніж повалений Тимчасовий Уряд, могла стати запорукою забезпечення шляху для дальшого ходу у розбудові держави.

Із цієї самої позиції інтересів України треба розглядати проголошення Української Народної Республіки у рамках майбутньої федеративної Республіки Російської у Третньому Універсалі. Крім вище наведених причин, які вказували на доцільність дальшого формального наголошування принципу федерації, слід відмітити можливості, які відкривались для України із падінням Тимчасового Уряду на міжнародній арені, а саме: можливості нав'язання офіційних дипломатичних контактів із представниками Антанти, котрі формально залишались союзниками Росії і котрим понад усе залежало на відновленні східного фронту з участю невеликої Росії включно. На їхню підтримку у боротьбі із Большевиками можна було розраховувати тільки тоді, коли Український Уряд формально продовжував визнавати принцип федерації¹⁷.

У світлі вищенаведеного вирішує питання: чи для Грушевського федерація була виключно засобом, який він вміло використовував у боротьбі за незалежність України? Відповідь: і так, і ні. Якщо мова йде про федерацію з Росією як головним об'єднуючим центром, то його старання у цьому напрямку можна розглядати як спритний політичний маневр, як вмілу боротьбу витонченого майстра політичної гри. Таким то і бачили Грушевського російські політики в Петрограді. Для прикладу, можна навести спостереження барона Бориса Нольде, одного із провідних діячів ліберального крила впливової і політично найбільш софістикованої Партії Конституційних Демократів, популярно відомих як Кадетів. Для цього відомого науковця-юриста Грушевський представляв "старого європейського борця, вихованого в школі тонких політичних формул і складної політичної боротьби", що в часі революції височів над молодими політичними дилетантами, які стали при владі як у Києві, так і в Петрограді¹⁸. Подібно високу оцінку Грушевського як політика поділяв і відомий російський історик, провідник вище згаданої партії, Павел Мілюков¹⁹.

З другого боку, якщо мати на увазі федерацію у ширшому розумінні цього поняття, в розумінні майбутньої пан-європейської чи світової федерації, то Грушевський рішуче підтримував цю ідею, ідучи слідами батька модерного націоналізму, вище згаданого основоположника Молодої Європи, Джузеппе Мадзіні, як рівнож і слідами Кирило-Методіївського Братства, на ідеологію якого він залюбки покликається у публіцистиці та промовах цієї доби. Кінцеву ідею Грушевського — "федерацію світову" — у наші дні можна порівняти до вже існуючого сьогодні Європейського Союзу, який не був створений на руїнах імперії однієї із бувших пануючих націй, а на принципі порозуміння рівних незалежних держав. У можливість створення такої майбутньої федерації Грушевський глибоко вірив, і цей принцип він був готовий послідовно підтримувати.

¹⁷ "Нова Рада", 25 березня 1917 р. Всі дати подано за новим

стилем.

² Ibid. Як різко відрізнявся Грушевський історик-політик від його сучасників, можна навести як приклад українську громаду в Петрограді — тодішню так би мовити діаспору в столиці імперії — представники якої у перших тижнях революції посилали новоствореному Російському Тимчасовому Урядові петиції, які зосереджувались головню на культурних правах українського народу. О. Лотоцький / *Сторінки минулого*, т. III, Варшава, Український Науковий Інститут, 1934, ст. 243; Дмитро Дорошенко, *Історія України, 1917-1923 pp.* New York: Bulava Publishing Corporation, 1954, т. I, ст. 49.

³ Іван Франко, Писання Івана Франка, IV. *Молода Україна*. Часть перва. Львів: Накладом Українсько-Руської видавничої спілки, 1910, ст. 2-3.

⁴ Ibid., ст. 22.

⁵ Михайло Грушевський, *На порозі нової України*, New York: Computoprint Corporation, 1992, ст. 48.

⁶ Ibid., ст. 52.

⁷ «Нація» Ibid., ст. 53.

⁸ "Україна дійде свого", *Народна воля*, 24. 8. 1917.

⁹ Ці далекоюсяжні ідеї для розбудови підвалин держави розвинені у публіцистичних статтях Грушевського цього періоду. Див.: *На порозі нової України*, passim.

¹⁰ "Нові перспективи", *На порозі нової України*, ст. 21.

¹¹ Про ідеологію Молодої Європи можна довідатись із двох статей: Анна Процик, "Молода Європа і Кирило-Методіївське братство", *Український Історик*, Грудень 2003, ст. 276-285; Anna Procyk, "Polish Emigres as Emissaries of the Risorgimento in Eastern Europe", *Harvard Ukrainian Studies*, Vol. XXV, Number 1/2, Spring 2001, pp. 7-29.

¹² "Нові перспективи", *На порозі нової України*, ст. 26.

¹³ На 3'їзді Народів було зареєстровано 64 офіційних делегатів: від білорусів 2, естонців 4, євреїв 11, латишів 10, литвинів 9, молдаван 6, татар 10, турків 5. Активну участь у дискусіях з'їзду брали і делегати неофіційні, яких було приблизно 30. *Українська Центральна Рада: Документи і матеріали у двох томах*, Том I, Київ: Наукова Думка, 1996, ст. 288-312; 554-555.

¹⁴ Ibid. Тільки К. Суховерх за національністю був росіянином. Інші два були: І. Шкловський — єврей, а Г. Тесленко-Приходько — українець. Всі були приналежні до Російської Партії Соціалістів Революціонерів, і останні два на тій підставі представляли росіян.

¹⁵ Участь представника Тимчасового Уряду М.А. Славинського у з'їзді вважалась звичайною формальністю.

¹⁶ *Народна воля* 23 (10). 11. 1917 р. Про політику дипломатичних представників Антанти див.: Арнольд Д. Марголін, *Україна і політика Антанти*. Берлін: З.І. Гржебін, 1923.

¹⁷ Anna Procyk, *Russian Nationalism and Ukraine: The Nationality Policy of the Volunteer Army during the Civil War*, Edmonton-Toronto: Canada Institute of Ukrainian Studies Press, 1995, passim, особливо ст. 83-118.

¹⁸ Орган Кадетської Партії: *Речь*, 20 липня 1917.

¹⁹ Paul N. Miliukov, *The Russian Revolution*. Vol. I. The Revolution Divided: Spring 1917. Gulf Breeze, FL: Academic International Press, 1978, ст. 125.

На сторінках 4, 23-24 підбірка фотографій Михайла Грушевського з колекції Історико-меморіального музею Михайла Грушевського (ИММГ), Київ. (<http://vuam.org.ua/uk>).
* атрибування музейних документів ИММГ.

Тетяна Гошко

НА ШЛЯХУ ДО АМЕРИКИ

(листи Миколи Чубатого до Лева Окіншевича 1946-1948 рр.)

В архіві НТШ-А в Нью-Йорку зберігається фонд Лева Окіншевича, матеріали якого є важливим джерелом до історії української еміграції. Біографія Лева Окіншевича добре znana. Оскільки вчений був дослідником не лише української, а й білоруської історії¹, то його доробок вивчали і українські, і білоруські історики та правознавці². В поле зору дослідників потрапила як історіографічна спадщина Лева Окіншевича, так і його робота у ВУАН³. Його особу і доробок високо цінували сучасники, і цінують нащадки. Зокрема, дослідник української історіографії ХХ ст. Віталій Яремчук зазначав: «Одним із найбільш талановитих і самобутніх істориків України ХХ ст. був Лев Олександрович Окіншевич (Окиншевич) (1898-1980). Не підлягає сумніву, що він належав до зірок першої величини в когорті блискучих вчених 1920-х рр. – «золотої доби» історичної науки Радянської України, а потім залишався помітною постаттю в зарубіжній (діаспорній) українській та білоруській історіографіях»⁴.

Творчість Лева Окіншевича цікава історикам з різних перспектив – як співробітника ВУАН, як члена НТШ Америки, як дослідника Гетьманщини, а також не в останню чергу як історика права, чії роботи утверджували і розвивали цю галузь науки в Україні та за її межами. Можливо, саме тому на історико-правові дослідження Л. Окіншевича і нині посилюються українські дослідники нової генерації істориків права⁵.

Однак, не всі сторінки життя і діяльності вченого однаково добре представлені в літературі. Зокрема, небагато є інформації про обставини переїзду Лева Окіншевича з родиною до США. Примітно, що і сам вчений, пишучи автобіографічну розвідку, висвітлив своє життя лише до 1938 року (робота була видана після смерті автора)⁶. Можливо тому, що все, що з ним трапилося потім, було доволі травматичним, або він це зробив з інших міркувань. Другий відтинок життя історика досліджений значно скромніше. Відомо, що після фактичного розгрому ВУАН Л. Окіншевич якийсь час працював у Ніжинському педагогічному інституті, в 1934 р. через загрозу переслідувань з боку НКВД переїхав до Казахстану, але уже в 1937 р. через родинні обставини переселився до Смоленська. Під час радянсько-німецької війни Лева Окіншевича мобілізовано до армії, але незабаром він потрапив у полон, а після звільнення повернувся до Києва, де працював у Міській управі та деканом юридичного факультету відновленого університету. В 1943 р. евакуювався з Києва, переїхав до Праги, де був обраний

професором Українського Вільного Університету, а після передислокації УВУ до Мюнхена, очолив правничий факультет цього університету⁷. Однак побутові труднощі і відсутність реальних перспектив, примусили Лева Окіншевича із сім'єю переїхати за океан. Цей етап життя вченого вивчений далеко не достатньо, хоч він і був доволі насиченим і напруженим.

Історія переїзду Окіншевича водночас типова і унікальна. Хоча б тому, що не він один шукав тоді

Лев Окіншевич

можливостей почати нове життя на новому місці. Питання переїзду за океан постало перед цілим університетом. У лютому 1945 р., після перших бомбардувань Праги і руйнування університетського Музею, в УВУ порушили питання про евакуацію. Дебати були важкими, але в підсумку університет вдалося евакуювати, щоправда лише до Мюнхена. Як згадує Н. Полонська-Василенко: «Мюнхен був тоді цілком зруйнований. Тяжко було знайти якийсь куток, де можна було б притулитися. Та не зважаючи на жах цього зруйнованого міста, на безперспективність влаштуватися в ньому, серед руїн, знайшлися й тут ідеалісти – вчені, які знову почали розпалювати смолоскип вільної науки»⁸. Однак, матеріальне становище як університету, так і його професорів було доволі складним. І не зважаючи на те, що баварська влада і американська окупаційна адміністрація вітали перенесення УВУ до Мюнхена, та попервах вони не мали можливості надати конкретну матеріальну допомогу. Однак, чутки про університет ширилися по таборах, і кількість його студентів зростала, а число викладачів наприкінці 40-х рр. досягло 70 осіб. Але матеріальне становище не покращувалося. Ситуацію ускладнила проведена в Німеччині в 1948 році

грошова реформа. Н. Полонська-Василенко називає її першою катастрофою для УВУ: «Перша катастрофа була матеріальна: це була валютна реформа, яка позбавила УВУ тих невеликих заощаджень, які було зроблено. Критично, вона позбавила українські організації можливості допомагати УВУ субсидіями, бо вони самі опинилися в скрутному стані»⁹. Тоді власне і постало питання про переїзд за океан, який став другою катастрофою для УВУ, на думку тієї ж Наталії Полонської-Василенко.

Про ці події, зокрема, дещо детальніше і менш емоційно згадує Дмитро Дорошенко у своєму листі до Лева Окіншевича від 4 жовтня 1948 р.: «Дякую за інформацію про життя наших людей у Німеччині – про валютну реформу і про УВУ. Мені вже декілька людей писали про тяжкі наслідки тої реформи і про

Микола Чубатий

вибори ректора»¹⁰. По правді кажучи, сенс боротьби за ректорську «булаву» не зовсім мені ясний. Так ніби виглядає, що проф. Мірчук стояв за тимчасове залишення УВУ в Мюнхені, а проф. Кубійович – за переїзд Ун-ту до Америки чи до Канади»¹¹. Щоправда, Д. Дорошенко тут-таки висловлював сумніви щодо можливості реалізації такого проекту: «Але ж я й досі не бачу реального практичного способу переїзду за океан цілою групою; може щось в цім напрямку робиться що до Америки, але що до Канади, то я не бачу (поки що) якоїсь реальної можливості спровести цілу групу науковців, хіба що дехто може дістатися сюди індивідуально, та й то під виглядом фізичного працівника»¹².

Напевно оцінюючи складність ситуації і розуміючи малу ймовірність переїзду УВУ за океан, Лев Окіншевич ще від середини 40-х рр. почав самотужки готувати ґрунт для свого переїзду до США разом з родиною. Велику активність в уможливленні цих планів проявив Микола Чубатий, листи якого до Лева Окіншевича почасти можуть допомогти

відтворити події, пов'язані із переїздом вченого до Америки. Ба більше, видається саме Чубатий, як видно із листування, подав Лева Окіншевичу таку ідею, наголошуючи на тому, що такий вчений потрібний в Америці для розвитку української справи»¹³.

Сам Микола Чубатий опинився в Америці випадково. Як він сам зізнається: «Мій побут на американській землі недавній тай чисто припадковий. Однак з припадкового з кончності перемінився в постійний. До Америки виїхав я зі Львова при кінці серпня 1939 р. на оден міжнародний конгрес у Вашингтоні. Виїхав тут на три тижні так і остався вже на 7 літ»¹⁴. Будучи членом Міжнародної католицької організації «Рах Романа» та директором підсекретаріату східних справ, Микола Чубатий 10 серпня 1939 р. виїхав до США, щоб взяти участь у роботі Міжнародного конгресу даної організації. З ним поїхала і дружина. Поїздка мала тривати лише три тижні, однак напад Німеччини на Польщу і фактичний початок нової світової війни змінили плани вченого, він не зміг повернутися до Європи і залишився у США до кінця життя. Як пише Наталя Григорук: «М. Чубатий згадував, що його приїзд до США, як члена Міжнародної організації "Пакс Романа", став для нього у ті воєнні часи найкращою рекомендацією перед американською владою, тому що "Пакс Романа" в довоєнний період мала характер антикомуністичної і антифашистської організації. Через це в США вважали, що всі українці на той час мають антинацистські симпатії. Тому М. Чубатий, отримавши паспорт громадянина США, мав повну свободу для публічної праці та журналістської діяльності. Безперечно, М. Чубатий широко використовував свободу пересування, яка йому була надана»¹⁵.

Спершу, в 1939-1941 рр., М. Чубатий працював професором у Коледжі св. Василя в Стемфорді, в 1941 р. на стало переїхав до Нью-Йорка, де став співробітником часопису «Свобода»¹⁶. Зарекомендувавши себе в США як інтелектуал¹⁷, М. Чубатий також розгорнув активну громадську діяльність. Найперше, саме за його ініціативи було реорганізовано роботу українських установ в Америці. «Перебуваючи у Детройті, М. Чубатий ще з деякими українськими патріотами створили ініціативний комітет для створення Ради американських українців, який 4 липня 1943 р. в день свята американської незалежності підготував відозву до американських українців, запрошуючи їх на новий конгрес для обрання Українського Конгресового Комітету Америки (далі – УККА)»¹⁸. Він відбувся 22–23 січня 1944 р. у Філадельфії, в ньому взяло участь 235 делегатів. Заслухано 9 доповідей і прийнято рішення про оновлення УККА». Прийняли рішення про організацію англomовного українського часопису «The Ukrainian Quarterly»¹⁹, редактором якого обрали М. Чубатого. Часопис потребував авторів, а українська справа в Америці — активістів. Тому М. Чубатий

був зацікавлений у приїзді деяких українських дослідників до США. Особливо це стосувалось Л. Окіншевича: по-перше, М. Чубатий знав його ще з часів роботи науковця в Києві, по-друге, Лева Окіншевича шанували в мюнхенських інтелектуальних колах, а по-третє, М. Чубатий вважав його «як серйозну наукову силу в ділянці української історичної науки».

Микола Чубатий заочно знав Лева Окіншевича ще з довоєнних років. Зокрема, з його листів довідуємося про взаємини львівських і київських дослідників у міжвоєнний період²⁰: «Ваші праці за часів професора Грушевського в Академії, мого вчителя, дуже мені подобались своєю солідністю та величезним запасом матеріалу, що Ви ним оперували. Всі видання Комісії історії Українського Права я все діставав, та за Вашою працею пильно слідкував. Там у Вас був мій учень з Українського Тайного Університету у Львові – Сосенко, то й він дбав, щоб ніяка цікава книжка з тої ділянки не пропала для мене»²¹.

Контакти і співпраця тривали і в перші повоєнні роки. Саме в цей час УВУ обирає М. Чубатого професором церковного права правничого відділу УВУ, за що Чубатий щиро дякує Л. Окіншевичу в листі від 3 червня 1947 р., однак висловлює побоювання, чи це не перешкодить взяти на посаду людину, яка б реально викладала в УВУ, оскільки для нього в силу об'єктивних обставин ця посада була більше почесною, аніж реальною²².

Також в УВУ перевидали «Історію українського права» М. Чубатого в двох частинах і як третю частину цієї роботи опублікували дослідження Лева Окіншевича, яке своєю чергою вітав М. Чубатий, що підкреслює у своєму листі до Окіншевича від 3 червня 1947 р.²³. Далі у цьому ж листі М. Чубатий просить свого адресата написати статтю до «The Ukrainian Quarterly» на тему «Москва та Українська козацька держава», обіцяючи прийнятий у виданні гонорар²⁴. Щоправда, хоч організований і курований ним кварталник («The Ukrainian Quarterly» (1944–1957)) не мав тоді наукової ваги і відповідно авторитету, все ж він крок за кроком доводив своє право на існування в науковому світі на Американському континенті. І незважаючи на скруту, тоді дописувачі кварталника отримували гонорари – 3 долари за сторінку²⁵. Плата ця була невелика, але важлива, як для підтримки дослідників-емігрантів, так, зрештою, і для престижу

журналу.

Вага цього факту стає ще більш зрозумілою, якщо згадати слова І. Борщака, висловлені в одному з листів до Л. Окіншевича від 2 вересня 1949 р.: «Знаю,

що в Америці українські видання мають поганий звичай не платити гонорари, що вважаю ознакою примітивності. Тому між іншим сам ніколи не дописував туди. Це явище тим огидніше, що більшість газет зв'язані з різними товариствами, мають змогу платити хоч би невеличкий гонорар, тим більше, що іде мова про скитальців, що про них так багато голосять. Все це лише ознака українського хамства і глупоти, але Бог покарав ті

газети, і немає мабуть, на світі більш дурних...»²⁶ (щоправда, далі йде цікавіше зауваження: «...Правда, що наша «Україна» поки що не може платити гонорар, але я твердо переконаний, що вона таки буде платити, інакше не варто її видавати. Яке право маєш прохати в убогого науковця статтю, якщо заздалегідь знаєш, що не платитимеш йому...»²⁷). На маргінесі можна хіба зауважити, що, на превеликий жаль, це питання і нині актуальне для українських наукових видань. До честі редакції «The Ukrainian Quarterly» і М. Чубатого, вони таки знаходили можливість платити гонорар, хоч би і символічний.

Інтерес Чубатого, який активно допомагав українським вченим переїхати до США, полягав, окрім іншого, у надії на створення серйозного наукового українського осередку на теренах Америки. Про це він відверто пише в одному з листів до Окіншевича: «Американські українці тут культурних організацій так як не мають ніяких. А ці, що є, то ведені в англійській мові. Молодь є на 100% заамериканизована, а український культурник тут так як непотрібний. Ви певно читали мої статті у Свободі²⁸ і я схотів би щось тут зорганізувати, щоби зробити тут резерват української культури, однак таку річ треба доперва зорганізувати. Старші люде, емігранти тут (на 90% із західної України) мають патріотичне серце та гроші далиб на таку річ, колиб хтось взявся до зорганізування якоїсь культурної установи»²⁹. Одним із перших планів М. Чубатого з розвитку української справи в Америці був план відродження Наукового товариства ім. Шевченка³⁰.

У своїх листах М. Чубатий повідомляє про діяльність Американського християнського комітету в справах біженців (American Christian Committee for

Микола Чубатий.
Історія Християнства на Руси-Україні. Рим — Нью Йорк, 1965.

Refugees), який власне і займався допомогою діячам культури, які емігрували в Америку. Але, як справедливо підмітив М. Чубатий, США – країна прагматична, тому гуманітаріям було там не солодко, а отже, сподіватись на продовження своєї кар'єри у США українським вченим здебільшого не доводилось. Як зазначає вчений: «Америка для людини інтелігентної Європи з гуманістичним образованием не конче привітна. Америка це країна бізнесу та промислу. Люди з практичним заняттям тут легко знаходять працю та є знаменито платні. Натомість навіть американські гуманісти є лихо платні. Так для прикладу – вчитель гімназії (гайскулу) заробляє тут половину того, що добрий столяр чи маляр»³¹.

Микола Чубатий.

Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй.

Нью Йорк — Париж:

Організація Оборони Чотирьох Свобід України, 1964.

Такий же скептичний погляд на можливість для українських науковців-гуманітаріїв продовжити в Америці професійну кар'єру висловлював у своєму листі до Лева Окіншевича і Дмитро Дорошенко, при тому його зауваги не позбавлені певного європейського снобізму: «Але біда в тому, що інтелігентну працю знайти дуже тяжко. Україн[ських] Установ тут дуже мало, а які є, то всі посади в них уже зайняті. Чим більше приїждить сюди нових людей, тим більше зростає між ними конкуренція. Само собою, перевагу мають ті, хто знає англійську мову, або в кого є близька рідня, одне тут галичани мають перевагу над нашим братом, бо кожен має тут або «вуйка» або «стрия», та якось і мову більше серед них знають як наші. А про те, що таке наука, або хто такі науковці, тут мало хто знає й розуміє; про потребу зберегти в першу голову діячів науки, як «мозок нації», як її цвіт, мало кому спадає на думку. Як що Вам трапляється читати американські або канадійські газети, як самі можете бачити, який низький рівень тутешньої журналістики. Яка б там не була наша «скитальчеська» преса, але з нею не можна й рівняти пресу американську, і це може Вам служити мірилом взагалі тутешнього культурного життя. Вбоге воно,

одноманітне і нецікаве»³².

Подібні думки щодо можливостей наукової роботи у Франції висловлював Ілько Борщак у листі до Окіншевича від 3 грудня 1948 р.: «Особисто я волів би щоби Ви та інші вчені оселилися би тут (тут немає ні одного вченого українця, не можна створити навіть маленький науковий гурток), але матеріально це річ неможлива. Хиба що українці утримували б тут кілька науковців, що до цього ставлюся скептично»³³. Загалом І. Борщак був налаштований скептично і щодо можливостей перенести діяльність УВАН за кордон, зокрема у Францію, причому не тільки з фінансових міркувань: «Я шаную членів УВА, поміж якими маю приятелів, але вважаю теж, що в еміграції краще було б обмежитися створенням звичайного товариства. Якось ніяково говорити чужинцям про Академію закордоном, коли існує академія в Києві, хоч зміст її мало подібний до європейських академій...»³⁴.

Щоправда, уже незабаром, коли справа з переїздом Окіншевича до США затягнулася, і знову виникли думки про можливий переїзд до Франції, І. Борщак 20 квітня 1949 р. написав до Лева Окіншевича: «За останніх часів я розважував Вашу справу й прийшов до переконання, що Вам краще все ж їхати до Парижа. Отжеж, як пишите, треба дати рацію серцеві, а не розумові. Зрештою, зовсім я не впевнений, що дійсно розумно їхати до Америки. Науковою працею не зможете займатися, бо ледве чи дістанетеся до американського університета, а якщо матимете справу з українською установою (це не певно), буде Вам певно неприємно. Немає нічого гіршого на еміграції залежати від української установи за океаном»³⁵. Отжеж Вас і в Америці чекає доля фізичного працівника й невідомо як там буде з Вашим сином. В Парижі науковою працею можна куди краще займатися й знайти в якійсь, навколо церкви, установі працю буде легше, не кажучи вже про стипендію. О. Перідон, що з ним конкретно матимете справу, людина вельми культурна (він на щастя голандець з походження), розуміє вагу науки й думаю, що жодних неприємностей у Вас не буде. Крім того є тут ще інші проекти, що з них усеж що небудь таки вийде. В цих проектах Ви знайдете своє місце. Має тут наприклад бути українська сільсько-господарська школа, де зможете викладати історію України»³⁶. Переконаючи Окіншевича переїхати до Франції, Борщак все ж зауважував, що мова лише про переїзд окремого вченого, бо «з одним лише вченим ми якось дамо собі раду»³⁷. Але, як відомо, з переїздом до Франції не склалося.

Обставини життя багатьох емігрантів підтверджували ці побоювання щодо перспектив у Америці. Зрештою, і сам М. Чубатий, який висловив в листі згадані вище скептичні міркування, «тільки 50% жив із журналістики, а 50% з годівлі курей»³⁸.

Незважаючи на клопотання колег, спершу справа для Л. Окіншевича і його родини складалася не

надто добре. М. Чубатий вважав, що вченого такого класу, яким був Лев Окіншевич, можна спробувати влаштувати бодай на педагогічну роботу: «З людьми з «Американ Крісчїєн Коміти» ми ту справу передумували і прийшли до переконання, що може для таких людей гуманістів, як Ви³⁹, можна б найти працю як вчителів російської мови, яку тут тепер зачали доволі сильно виучувати»⁴⁰. Але американські колеги зуміли знайти професору лише роботу на

Лев Окіншевич. *Центральні установи України-Гетьманщини XVII-XVIII ст. Ч. II. Рада Старшини. Київ. 1930*
Дарчий підпис: "Від автора в ознаку приязні. 8. I. 1951".

фермі у пана Кузя, де родина мала б поселитися. Але з переїздом було не все просто, виникали проблеми не лише матеріальні, чи проблеми морального вибору, але на перешкоді ставали звичайні технічні помилки. Зокрема, з листа від 29 грудня 1948 р. довідуємося, що, готуючи пакет документів для переїзду родини професора, забули вписати тринадцятирічного сина Окіншевича. Відтак могли виникнути труднощі при перетині кордону, а крім того згаданий п. Кузя не хотів підписувати необхідні додаткові документи, мотивуючи це тим, що не має окремої кімнати для дитини. А коли погодився, то тільки за умови, що родина зупиниться у нього лише на два-три тижні, а потім вони повинні виселитися і, можливо, навіть знайти іншу роботу⁴¹.

Після цих життєвих перипетій, Леву Окіншевичу разом з родиною в 1949 р. вдалося виїхати до США. Подальша його доля відома, оскільки описана у багатьох біографічних розвідках про вченого. Хоч шлях до Америки родини Окіншевича був непростим, та й перші роки в США склалися саме

так, як передбачали колеги: «В червні 1949 р. проф. Окіншевич виїмігував до США, де осів в Нью-Йорку. Перші роки працював як фізичний робітник, (що було майже без виїнятку уділом цілої української повоєнної еміграції) в Ленкс Гилл Меморіал Госпітал оф Квінс, як чистильник»⁴². Але Лев Окіншевич зумів переламати ситуацію. Восени 1951 р. він долучився до праці над проектом вивчення СРСР, фінансованим фондом Форда, при Колумбійському університеті. Ярослав Падох зазначав: «На цій посаді, яка дала змогу після довгої проволочки повернутися до майже нормальної наукової праці, Л. Окіншевич перебував до закінчення того Проекту до кінця лютого 1954 р. Від 1-го березня того року він став на працю в Бібліотеці Конгресу в Вашингтоні, як каталогіст і перекладач. На цій праці провів повних 15 років аж до відходу на пенсію з днем 28 лютого 1969 р. З того часу аж до смерті 7 листопада 1980 р. проживав і безнастанно боровся з невилікувальною недугою в своєму домі в Гиллкрест Гиллс, мерилендського штату разом із своєю другою дружиною Вірою й під її невсипущою опікою»⁴³.

Таким чином, Микола Чубатий не помилився у своїх сподіваннях. Лев Окіншевич довів, що чимало зробив для української справи і розвитку українських наукових інституцій на американському континенті, власне, як і розраховував Чубатий. Наскільки добрим і успішним організатором наукового і громадського життя українців в Америці був Лев Олександрович Окіншевич, видно з його ділового листування, що зберігається у Архіві НТШ в Нью-Йорку. Ця багата епістолярна спадщина вченого, яка досі не опублікована, може слугувати джерелом для дослідження як постаті самого вченого, так і ряду

інших представників української і білоруської історіографії, які листувалися з дослідником, а також містить чимало цікавих матеріалів до історії українських наукових установ Америки та до історії української еміграції. Зокрема, в листах М. Чубатого до Л. Окіншевича трапляються натяки на політичні інтриги в середовищі української еміграції⁴⁵. До прикладу, А. Яковлів, який теж звертався по допомогу до Миколи

Лев Окіншевич. *Значне військове товариство в Україні-Гетьманщині XVII-XVIII ст. Мюнхен: Загрова, 1948.*

Чубатого, у листі до Л. Окіншевича від 19 листопада 1948 р. скаржиться на те, що йому відмовляються допомагати через неправдиві чутки, які про нього поширюють колеги⁴⁶. Але це вже зовсім інша історія.

Листи Миколи Чубатого до Лева Окіншевича (1946-1948 рр.)

З Фонду Лева Окіншевича. Архів Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці

№ 1.

Нью Йорк 19 червня 1946

Вельми Шановному
Пану Професорови Льву Окіншевичови

Мінхен, Баварія

Вельми Шановний Пане Професоре!

Щиро дякую за ласкаву вістку про себе. Ваша особа мене живо інтересувала, тому що я бачу у Вашій особі визначного вченого, якого праці я читав все з великим заінтересуванням та з великою увагою ставився до них. Припадково перед півтора роком вичитав я десь, що Ви перебуваєте в Празі. Річ природна, що я сподівався, що Ви там не осталися, але живете десь поміж скитальцями. Вкінці довідався я, що Ви працюєте на Вільнім Українським Університеті в Мінхені. Дуже з того зрадів⁴⁶.

Ми особисто незнайомі, однак Ви свого часу писали до мене з Києва в одній дрібній справі, коли я співпрацював в опрацюванні Української Загальної Енциклопедії поруч других. Тоді Ви були ласкаві прислати мені деякі інформації про співробітників Комісії Історії Українського Права.

Не хочу входити у Ваші приватні справи, однак уважаю Вас за людину науковця, вартісну для нації й мене інтересує, які Ваші плани на майбутнє. Чи думаєте оставати в Європі тай десь притулившись чекати нашого кращого завтра, чи плянуєте Ви виїхати за море до Америки.

Мій побут на американській землі недавній тай чисто випадковий. Однак з припадкового з konieczности перемінився в постійний. До Америки виїхав я зі Львова при кінці серпня 1939 р. на олен міжнародний конгрес у Вашингтоні. Виїхав тут на три тижні, так і остався на сім літ. Папір, на яким пишу оцего листа, це офіційний папір нового Комітету Помочи Діячам української Культури. Ціль того Комітету є помогти українським науковцям, письменникам та митцям, що того б бажали виїхати до Америки.

Еміграційні приписи американської влади є доволі ригорозні, однак все таки може бути можливість кілька десятків людей перевезти тут. Коли б це удалося, то тоді можна б думати про оновлення на терені Америки якоїсь наукової установи, що на час українського національного лихоліття заступалаб і київську Академію Наук і

львівське Наукове Товариство ім. Шевченка.

Американський терен для такої праці твердий, особливо для українців⁴⁷, однак колиб найшлися тут люде, то можнаб може й щось зробити доброго. Не піддаю Вам Пане Професоре ніяких сугестій, однак колиб було Вашим бажанням дістатися за море, то прошу мені це написати. Я взяв би Вас при нашій праці під увагу як одного із перших, бо вважаю вас за дуже серйозну наукову силу в ділянці української історичної науки. В такому випадку прошу подати свої ближчі дані: дату уродження (місцевість неконечна), ваші родинні обставини, тай взагалі що плянуєте.

На цім закінчивби я того мого листа, я справді радий, що навязав з Вами нитки кореспонденції. До мене можете писати про французьки, чи по німецьки, або по англійськи. Французьку мову розумію, а тамтими двома другими доволі добре володію. Чи Вам попав в руки журнал, який я тут видаю, під заголовком: «Ді Юкренин Квотерли». Подбаю Вам його переслати.

Щирі поздоровлення.

Микола Чубатий⁴⁸.

Фонд Лева Окіншевича. – Спр. I: Листування. 1943-1950 рр. – Арк. 26-26 зв.

№ 2.

Мава, 10 вересня 1946

Вельми Шановний
Пан Професор Лев Окіншевич Декан

Мінхен

Вельми Шановний та Дорогий Пане Декане!

Щиро дякую за ласкавого листа та довіря до мене. Ваші праці ще за часів професора Грушевського в Академії, мого вчителя, все дуже мені⁴⁹ подобалися солідністю та величезним запасом матеріалу, що Ви ним оперували. Всі видання Комісії Історії Українського Права я все діставав та за Вашою працею⁵⁰ пильно слідкував. Там у Вас був мій учень з Українського Тайного Університету у Львові – Сосенко тай він дбав, щоби ніяка цікава книжка з тої ділянки не пропала для мене. Цікаве, де він тепер, чи живе? Бо по нім слід загинув. Він мабуть вживився. Був у о. Щепанюка, Укр. Католи.

пароха Києва⁵¹.

Переходжу до справи, що Вас ближче інтересує. Ви покликаєтеся на мій лист до Вас з 19 червня с.р. Однак я писав вже до Вас пізніше в серпні мабуть, бо в дома не маю актів під рукою. В цій листі я Вам доносив, що «Американ Крісчієн Коміти фор Рефюлжіс», з яким наш Комітет Помочи Скитальцям Діячам Української культури⁵² співпрацює, взяв Вас на лист тих українських діячів культури, яких той американський Комітет нам обіцяв спроводити до Америки. Той Комітет обіцяв нам: подбати за покриття коштів перевозу до Америки та допомогти дістати віза, дати першу поміч в Америці⁵³.

Заговика тільки, що тоді я не знав докладно про Ваш родинний стан та не подав нічого про Вашу рідню. Воно може й краще, що так сталося, бо на місці в Мінхен⁵⁴ Ви будете могли докладніше представникови того Комітету представити стан Вашої⁵⁵ рідні.

Не знаю, чи Ви мій другий лист дістали. Коли ні, то ще раз Вас інформую, що Ви маєте негайно відшукати представника того Комітету в Мінхен та увійти з ним в контакт. Його адресу дістанете в американським консуляті в Мінхен.

Я думаю, що представник «Американ Крісчієн Коміти фор Рефюлжіс»⁵⁶ в Мінхен вже певно⁵⁷ має якісь інструкції від своєї централі в Ньюйорку між другими, також в справі Вашої особи. Коли він скаже Вам, що він не має згадки про Вашу родину, то прошу йому сказати, що Український Комітет Помочи Діячам Української Культури не мав Ваших дат, тому нічого не подав. Прохайте, щоби помічу обняв всю Вашу родину.

Коли б мали які труднощі, то негайно пишіть до мене, а ми будемо старатися тут на місці інтервенювати. Річ природна треба з тим рахуватися, що наші можливості не є надто великі. Однак ми звідси зробимо все, що є в нашої силі.

Все ж таки Пане Професоре я обов'язаний Вам представити стан, який є в Америці, щоби Ви не мали розчарування по приїзді до Америки⁵⁸. Я розумію пряму безвихідність Вашого положення в Європі та постійну небезпеку, тому краще йти десь в світ за очі, ніж там сидіти. Однак Америка для людини інтелігентної з Європи з гуманістичним формуванням не привітна⁵⁹. Америка це країна бізнесу та промислу. Люди з практичними заняттями тут легко знаходять працю та є знаменито платні. Натомість навіть американські гуманісти є лихо платні. Так для прикладу – вчитель гімназії/гайскули/ заробляє тут половину того, що добрий столяр чи маляр.

В ще гіршому положенню є українські гуманісти, бо вони практично не мають тут ніякого пристосування. Американські українці тут культурних організацій так як не мають ніяких. А ці, що є, то ведені в англійській мові. Молодь є на

100% замєриканізована, а український культурник тут так як непотрібний. Ви певно читали мої статті у Свободі⁶⁰ і я схотів би щось тут зорганізувати, щоби зробити тут резерват української культури, однак таку річ треба доперва зорганізувати. Старші люде, емігранти тут (на 90% із західної України) мають патріотичне серце та гроші дали б на таку річ, коли б хтось взявся до зорганізування якоїсь культурної установи.

До того часу українські діячі культури мусять якось попримішуватись на якійнебудь праці. Це саме важка проблема. Якось жити мусите, але знайти заняття у Вашій професії буде важко. З людьми з «Американ Крісчієн Коміти» ми ту справу передумували і прийшли до переконання, що може для таких людей гуманістів, як Ви⁶¹, можна б знайти працю як вчителів російської мови, яку тут тепер зачали доволі сильно виучувати. На всякий випадок вчіться англійської мови, бо це конєчне. Якось жити будете. Америка країна богата, стандарт життя дуже високий та якусь працю знайти мусите. Одно тут добре, що людина бере якунебудь працю та й її шанують мимо того.

Так виглядає Америка. Це вважаю моїм обов'язком Вам сказати. Я сам тільки 50% жив зі журналістики, а 50% з годівлі курей. Дивне це правда!

Щиро Вас здоровлю та бажаю Вам найкращих успіхів.

Ваш М. Чубатий.

Фонд Лева Окіншевича. – Спр. 1: Листування. 1943-1950 рр. – Арк. 2-2зв.

№ 3.

Мава, 3 червня 1947

Професор Лев Окіншевич, Мінхен.

Вельми Шановний та Дорогий Пане Професоре!

Ваші два останні листи дістав. Вірте мені, що мені невимовно прикро, що я так затягаюся з відповіддю. Та прошу мені вірити, що мені деколи фізично неможливо відповідати негайно на листи.

Америка тільки здалека така приманчева. Само життя тут важке. За це життя високого стандарту треба дуже важко працювати. В додатку мені теж здоров'є не дописує вже, бо забагато обов'язків громадських набрав на себе, з яких важко вивязатися поза працею на хліб насущний.

В додатку не хочу цього закривати, американські українці це вже люди доволі вистиглі з українського патріотичного запалу та ще для справи української культури немає тут великого зрозуміння. Самому

прямо треба відповідати на цю повінь листів, що мене заливає.

«Рада б душа до раю, та гріхи не пускають». Таке саме скажу про себе. Я радби всім товаришам праці зі серця допомогти та допомогти немає від других тай в додатку наші можливості не є такі великі як здалека може видаватися.

Розговорився про справи загальні а Вам краще б знати про справи конкретні. Чому Ви Пане Декане не пишете мені ані в однім листі про Ваші дальші заходи в «Америкен Крісчїен Коміти». Знаю, що багато наших науковців доносить мені, що цей Комітет неконечно велике заінтересування виказує до тої справи. А все ж таки донесли мені, що дехто добився таки у них помочи. Чую, що професор Радзімовська⁶² вже близька виїзду.

Насамперед прошу мені донести, чи Ви дістали стан Ді Пі чи ні. Це є річ основна, бо американський уряд видав всім добродійним комітетам інструкцію тепер займатися виїздом тільки Ді Пі⁶⁵ осіб. Якщо у Вас є статус Ді Пі, то які заходи Ви вже поробили та яку відповідь Ви дістали від представника того Комітету.

Тепер той Комітет розв'язує, а всі його агенти переймає так званий «Ворльд Кавнсил оф Чорчес», себто чисто релігійна протестантська установа. Як це вийде для нас, побачимо. На всякий випадок я думаю, що ті самі представники в Німеччині остануть. Прошу Пане Декане добиватися, коли у Вас є тільки легальні вимоги. На всякий випадок чи є добре чи зле, інформуйте мене про це, не в'яжіться. Признаюся Вам, що я не є всемогучий, однак сидючи тут маю змогу принайменше⁶⁶ говорити з тутешніми центральними установами.

Два примірники першої частини моєї історії українського права я дістав; дякую щиро за ласкаву пересилку⁶⁷. Виглядає гарно як на воєнні обставини еміграційного університету. Я дуже радий бачити третю частину написану Вами⁶⁸. Дуже добре зробили Пане Декане, що взяли за ту роботу.

Коли появляться всі три частини, спонукайте когось, може доцента Гришка⁶⁹, щоби написав критику до «Українських Вістей»⁷⁰ та «Часу» або до «Української Трибуни»⁷¹; залежно котра політично-партійна віра йому ближча.

На Вашу адресу вислано два пакунки «CARE», оден від Українського Робітничого Союзу, Другий від Українсько-Американського Допомогового Комітету в Філадельфії. Оба пакунки вислані на інтервенцію нашого Комітету, чи дістали Ви їх Пане Декане? Так само чи дістає мій «Ді Юкреїнян Квотерлі». Прошу писати як живете та чого вам найбільше потреба. Що буде в моїй силі, буду старатися допомогти при помочи других установ, бо роля нашого Комітету посередничити в несенню помочи.

Переходжу в кінці до Вашого останнього листа

в справі призначення мене професором церковного права Вашого правничого віділу. Дякую Вам дуже пане Декане за Вашу прихильність та за Вашу ласкавість зробити мені ту честь принайменше формально вважатися членом Вашої Достойної Професорської Громади. Очевидно, що я ту честь приймаю та коли дістану офіційну відомість подякую університетови за ту честь. Однак я боюся чи це не зв'яже Вам рук в призначенню іншої особи, коли б така найшлася то треба б було дійсно ту катедру обсадити. Все ж таки ще раз дякую Вам за честь та пошану, яку Ви мені вчинили..., скажу словами Шевченка.

Повідомляю Вас вже тепер, що моя думка є, що призначення Др.Марголіна⁷¹ почетом Доктором не є помилковим кроком, навпаки добрим. На погляди чи статті шалених голов не треба зважати. Др.Марголін це одинокий єврей, що ставиться до української справи позитивно, його книжка недавно видана несе вам користь, то чому того факту не признати навіть коли дещо, декому не подобається. Про це пишу особно до університету.

Може б Ви Пане Професоре були ласкаві написати статтю до мого Квартальника на тему: «Москва та Українська Козацька держава». Я маю на думці дістати характеристику Козацької Держави та систематичне обмежування прав України аж до повного зліквідування всякої самоуправи. Стаття має бути інформативна для американців, які про ту справу нічого не знають, тому треба давати тільки синтезу та загальні характеристичні черти не запускаючись в подробиці, хиба для ілюстрації тільки. Це мала б бути річ популярно-наукова. Коли Ви не знаєте англійської мови, прошу писати по українськи, однак майже конечним є писати на машинці. Ми маємо тут перекладчиків уроджених вже в Америці, тому їм читати писане письмо доволі тяжко. Коли стаття буде принята та печатана то ми платимо по \$3 від сторінки печатаної в Квартальнику.

Це були б здається всі справи, тому закінчую це доволі довге письмо як зворот попередних довгів та Вас щиро здоровлю остаючи з глибокою шаною

Ваш Микола Чубатий.

З цікавості рад знати від Вас про мого бувшого студента з Українського Тайного Університету Сосенка, який виїхав був в Україну та працював в Академії при Комісії історії українського права. Він мабуть оженився з дочкою О.Щепанюка Греко-католицького пароха в Києві. Чи живе добродій Сосенко ще де чи загиб?

Фонд Лева Окіншевича. – Спр. 1: Листування. 1943-1950 рр. – Арк. 3-3 зв.

№ 4.

Нью Йорк, 9 квітня 1948

Вельми Шановний Пан Професор Декан Лев
Окіншевич.

Мінхен.

Вельми Шановний Пане Професоре!

В зв'язку з бажанням Головної Ради НТШ, щоб зорганізувати матеріальну допомогу найвизначнішим вченим на скитальщині, розпочав я пропаганду за шуканням приватних осіб та установ, що погодилися принайменше через пів року висилати поодиноким нашим науковцям пакунки з поживою.

Мило мені Вам подати до відома, що Вам зобов'язався присилати живностеві пакунки Українсько-Американський Допомоговий Комітет в Рочестер, стейту Нью Йорк, Сполучених Держав Америки.

По одержанню першого пакунку / через уряд адв. Смука / прошу мене повідомити, щоб я знав, що ця акція працює.

Повідомляючи Вас Пане Декане про це, я Вас сердечно перепрошую за мою мовчанку на Ваші три листи. Прощу мені вірити, що для мене невимовно прикро, бо це нечемно. Однак в цім я безрадний, бо мої обов'язки громадські того роду і вже починаю поважно занедбувати обов'язки, в яких живу.

Тому відповім Вам вкратці. Що до Вашого пасерба, то таких шкіл для хлопців в Америці немає. Є тут тільки одна гімназія українсько-католицька в Стемфорді, однак вона відразу ставить собі завдання підготувати кандидатів для духовного стану. Інших не приймають.

Коли ж йде про Ваш переїзд до Америки, то справа аффідавітів тепер дуже важка. І хоч я маю

Вас на увазі, то зреалізувати того нині не можу.

Однак вневдовзі масово наші люди будуть могли переїхати до Америки. В американському конгресі підготовляється новий закон, що має допустити річно по 100000 скитальців без аффідавітів та перевезти їх на кошт держави. В цих має бути біля 20000 українців річно⁷². Будемо старатися поважну групу українських вчених вставити теж там. Хоч маємо поважний клопіт, що вони робити мають тут, зокрема україністи. Новий закон сподіваються вже буде ухвалений в травні, так що в червні мавби зачатися переїзд.

Я обов'язаний Вас повідомити, що після проф. Оглоблина Ви стали предметом нападів якихсь типів. В мому посіданні є лист від якихсь людців, що Вас та Оглоблина ставлять разом як людей непевних, хоч ці типи зрадилися тим, що мабуть думаючи, що я так слабо орієнтуюся в справах української науки, написали мені, що Ви не є ніяким вченим або професором. Не сподівалися сердяги, що я знаю Вас ще з перед 1930 року. Я думаю, що це робота провокаторів советських, які стараються цінних наших людей вбити в опінії українського громадянства. Про це прошу нікому не розказувати, бо я слідкую за джерелом теї провокації⁷².

Кінчу Пане Декане та Вас щиро здоровлю зі запевненнями все глибокої пошани до Вас.

Ваш М. Чубатий.

Примірники «Історії українського права» дістав. Дякую. З Христовим Воскресінням шлю ще ширі побажання всего найкращого! Христос Воскрес!

Фонд Лева Окіншевича. – Спр. 1: Листування. 1943-1950 рр. – Арк. 6-6 зв.

¹ У США, будучи дійсним членом Української Вільної Академії Наук і Українського Історичного товариства, Лев Окіншевич також був обраний дійсним членом Білоруського Інституту Науки і Мистецтва. Його вважали одним з провідних дослідників білорусистів на еміграції. Я. Падох зауважив: «В листі до проф. Б. Крупницького з дня 6-го липня 1951 року Л. Окіншевич згадує, що йому пропонували головуство Білоруської Академії Наук (тобто Інституту), від чого він відмовився» (Падох Я. Лев Окіншевич – видатний історик державного права України-Гетьманщини // Український історик. – 1982. – № 3-4. – С. 95). Однак він продовжував підтримувати тісні контакти з білоруськими еміграційними інституціями, про що свідчать листи, написані до Л. Окіншевича їхніми членами.

² Падох Я. Лев Окіншевич – видатний історик державного права України-Гетьманщини XVII-XVIII ст. (1898-1980). – Нью

Йорк – Мюнхен, 1985; Ясь О. Лев Окіншевич і теорія циклічності історії // Хроніка 2000. – К., 2011. – Вип. 4 (90): Україна-Білорусь. – Кн. 1. – С. 175-197; Яремчук В. Історик українського права Лев Окіншевич // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 2 (6). – С. 1-48; Кудін С. Проблема порівняльної історії права у працях Л.О.Окіншевича // Порівняльно-аналітичне право. – № 5. – 2014. – С. 33-37; Ясь А.В. Великое княжество Литовское и циклическая традиция историописания в рецепции Льва Окіншевича // Беларусь, Расія, Україна: диалог народаў і культур. Серія «Гістарыяграфічныя даследаванні». – Гродна: ЮрСаПрынт, 2013. – С. 131-140; Сагановіч Г. Лев Окіншевич як дослідник білоруського козацтва // <http://hi-phi.org.ua/historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/339-henadz-sahanovich-lev-okynshevych-iak-doslidnyk-biloruskoho-kozatstva> (вперше білоруською мовою стаття була опублікована в США у

виданні «Записки Беларускага інституту навукі і мастацтва» (т. 26, Нью-Йорк – Мінськ, 2003) та ін.

³ Про роботу Комісії для вивчення західно-руського і українського права ВУАН див.: Гошко Т. До історіографії німецького права в Україні // Україна в Центральній-Східній Європі. – Вип. 12-13. – К., 2013. – С. 347-377; Мищак І. Основні напрямки наукової діяльності Комісії для вивчення західноруського та українського права ВУАН // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – Вип. 1. – К., 2015. – С. 14-18; Падох Я. Лев Окіншевич – видатний історик державного права України-Гетьманщини XVII-XVIII ст. (1898-1980) // Український історик – 1981. – № 1-2. – С. 110-117.

⁴ Яремчук В. Історик українського права Лев Окіншевич // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 2 (6). – С. 1.

⁵ До прикладу див.: Завадська С. Правові акти генеральної військової старшини як джерело права Лівобережної України першої половини XVIII століття // Митна справа. – № 4 (88). – 2013. – С. 66.

⁶ Окіншевич Л. Моя академічна праця в Україні. – Львів, 1995. – 88 с. Сам автор назвав свою працю «Спомины вмираючої людини», але видавці змінили назву на менш песимістичну (Яремчук В. Історик українського права Лев Окіншевич // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 2 (6). – С. 6).

⁷ Яремчук В. Історик українського права Лев Окіншевич // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2012. – № 2 (6). – С. 3-4.

⁸ Полонська-Василенко Н. Український Вільний Університет (1921-1971) // Український історик. – 1971. – № 1-2 (29-30). – С. 22.

⁹ Там само. – С. 23.

¹⁰ В 1947 р. ректором УВУ було обрано декана філософського факультету Івана Мірчука (<http://www.ufu-muenchen.de/assets/Uploads/Rectors-1921-2013-1300px2.jpg>)

¹¹ Archives of the Schevchenko Scientific Society in New York. – Архів Лева Окіншевича. – Спр. 1: Листування 1943-1950. – Арк. 12.

¹² Там само. – Арк. 12-12 зв.

¹³ Там само. – Арк. 26 зв.

¹⁴ Там само. – Арк. 26-26 зв.

¹⁵ Григорук Н. Громадська діяльність Миколи Чубатого в еміграції // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1. – Ч. 2. – С. 165.

¹⁶ Ждан М. Микола Чубатий (з нагоди 80-ліття). – Мюнхен-Нью Йорк, 1970. – С. 6.

¹⁷ Микола Чубатий з 1946 р. був членом «American Historical Association» та «Academy of Political Science – Columbia University», а з 1952 р. – ALLSS (Там само. – С. 7).

¹⁸ Григорук Н. Громадська діяльність Миколи Чубатого в еміграції // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль, 2015. – Вип. 1. – Ч. 2. – С. 166.

¹⁹ Антошук Л. Журнал «The Ukrainian Quarterly» як періодичне видання Українського Конгресового Комітету Америки // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. Матеріали міжнародної наукової конференції «Українська діаспора: проблеми дослідження». – Вип. 9. – 2007. – С. 378-386.

²⁰ Один із аспектів цієї співпраці показано у статтях: Гошко Т. Іван Крип'якевич – ініціатор співпраці галицьких дослідників із ВУАН // Український історичний журнал. – 2010. – № 4. – С. 128-142; Гошко Т. До історії зв'язків галицьких дослідників з ВУАН у

1920-х рр. // Український археографічний щорічник. – Вип. 10/11. – Т. 13/14. – К., 2006. – С. 849-853.

²¹ Archives of the Schevchenko Scientific Society in New York. – Архів Лева Окіншевича. – Спр. 1. – Арк. 2.

²² Там само. – Арк. 3 зв.

²³ Там само. – Арк. 3 зв.

²⁴ Там само. – Арк. 3 зв.

²⁵ Там само. – Арк. 3 зв.

²⁶ Там само. – Арк. 41 зв.- 42.

²⁷ Там само. – Арк. 42.

²⁸ Микола Чубатий співробітник часопису «Свобода» від 1941-1954 рр. У повоєнний час М. Чубатий друкував дві-три статті на тиждень (Ждан М. Микола Чубатий // Український історик. – № 4 – 1969. – С. 31).

²⁹ Archives of the Schevchenko Scientific Society in New York. – Архів Лева Окіншевича. – Спр. 1. – Арк. 2 зв.

³⁰ Григорук Н. Микола Чубатий – науковець та громадський діяч // Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – Тернопіль, 2010. – Вип. 5. – У 2-х чч. – Ч. 1. – С. 6.

³¹ Archives of the Schevchenko Scientific Society in New York. – Архів Лева Окіншевича. – Спр. 1. – Арк. 2 зв.

³² Там само. – Арк. 12 зв.

³³ Там само. – Арк. 17 зв.

³⁴ Далі І. Борщак наводить цікаве міркування, яке до певної міри характеризувало середовище українських інтелектуалів: «Що до різних титулів і «чинів», я вже застарий, щоби бути ласим на це. У нас узагалі, мабуть під галицьким впливом, за останніх часів пішла мода на титули: тільки й чути «пан доктор», «пан професор», «академік»... Я давній українець, вихований в демократичних традиціях нашої інтелігенції. За моїх часів у українських колах титул «професор» вживався лише коли говорили про Грушевського» (Там само. – Арк. 17-17 зв.)

³⁵ Не менш скептичним був Борщак і щодо політичних інтенцій українців. У тому ж таки листі він писав: «Ваша характеристика так званого політичного життя (кажу «так званого», бо я взагалі не вірю в якесь політичне життя на еміграції) мене не здивувала. Тут теж саме й так воно завжди було ось вже 30 років за мої еміграції. Тому я вже 20 років як відійшов од усього й ніколи не приступаю. Колись я піддержував Україну Скрипника, Грушевського, але коли це не з нашої вини луснуло, я назавжди сказав «досить». Українців я тут мало бачу, вони не цікаві й не лояльні. Зустрічаюся з 2-3 українцями. Тепер Ви розумієте, чому хотілось би мені, щоби Ви сюди приїхали!» (Там само. – Арк. 22 зв.)

³⁶ Там само. – Арк. 22.

³⁷ Там само.

³⁸ Там само. – Арк. 2 зв. У 1942-1944 рр. М. Чубатий заощадив невелику суму, читаючи лекції на суспільно-політичні теми в США та Канаді, й придбав занедбану курячу ферму в штаті Нью-Джерсі. Дружина М. Чубатого, якій допомагав найманий працівник, утримувала на фермі 200 курей. Це давало можливість вченому займатися редакторською роботою і одночасно забезпечити необхідний прожитковий рівень для сім'ї (Григорук Н. Микола Чубатий – науковець та громадський діяч // Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – Тернопіль, 2010. – Вип. 5. – У 2-х чч. – Ч. 1. – С. 5).

³⁹ Дописано зверху.

⁴⁰ Archives of the Schevchenko Scientific Society in New York. – Архів Лева Окіншевича. – Спр. 1. – Арк. 2 зв.

⁴¹ Там само. – Арк. 18.

⁴² Падох Я. Лев Окіншевич – видатний історик державного права України-Гетьманщини // Український історик – 1982 - № 3-4. – С. 94.

⁴³ Archives of the Shevchenko Scientific Society in New York. – Архів Лева Окіншевича. – Спр. 1.. – С. 94.

⁴⁴ Там само. – Арк. 2 зв., 3, 6 зв.

⁴⁵ Там само. – Арк. 15.

⁴⁶ Речення дописано від руки.

⁴⁷ Дописано від руки.

⁴⁸ Тут і у далі в листах власноручний підпис автора.

⁴⁹ Слово дописане від руки над рядком

⁵⁰ Два слова вдруковано над рядком.

⁵¹ Два останні речення вписані від руки.

⁵² Вдруковано над рядком.

⁵³ Дописано від руки.

⁵⁴ Дописано зверху від руки.

⁵⁵ Виправлено.

⁵⁶ Над рядком рукою дописано «American Christian Committee for Refugees».

⁵⁷ Дописано рукою.

⁵⁸ Вписано від руки.

⁵⁹ Дописано від руки.

⁶⁰ Про співпрацю Миколи Чубатого з часописом «Свобода» див. примітка №28.

⁶¹ Дописано зверху.

⁶² Мова про Валентину Василівну Радзімовську (1886-1953) – засновницю української школи біохіміків і фізіологів, професора з 1924 р., з 1945 р. викладала у Німеччині, в 1950 р. виїхала до США, дійсний член НТШ та УВАН (Малюта О. Радзімовська Валентина Василівна // Енциклопедія історії України. – Т. 9. – К., 2012. – С. 109. Див. також: Розгін І. Валентина Радзімовська: Короткий нарис життя та наукової й громадської її діяльності. – Вінніпег, 1968).

⁶³ Ді-Пі – табори переміщених осіб на німецькій та австрійській територіях, що були окуповані військами Англії, Америки та Франції. В 1945-1955 рр. через ці табори пройшло близько 10 млн. осіб з різних країн. Петро Часто, пишучи про українців у цих таборах, підкреслював: «...Принаймні в сотні таборів – кожен кількістю від 2000 до 5000 – переважали українці. Загалом рахунок їх ішов на сотні тисяч. Було, отже, з чого виникнути духовній, культурно-освітній, психологічній атмосфері українства. Чи ж не гідний подиву цей вияв національної єдності наприкінці 1940-их років у таборах «Ді-Пі» діяло 102 народні школи, 35 гімназій, понад 40 технічно-фахових навчальних закладів, понад 100 різних курсів, виходило понад 200 україномовних періодичних видань, побачило світ понад 800 українських книжок... Невеликими громадами українці залишалися в Англії, Франції, у тій же Західній Німеччині, але велика їх маса рушила за океан, в обидві Америки. США і Канада прийняли з Європи щонайменше 300 тисяч українських скитальців». (Часто П. «Свобода». Вільне слово американської України – Нью Йорк – Ужгород, 2012. – С. 648-649).

⁶⁴ Слово вписане знизу від руки.

⁶⁵ Мова про: Чубатий М. Огляд Історії Українського Права. Історія джерел та державного права. – Ч. 1. – Мюнхен, 194. – 88 с.; Чубатий М. Огляд Історії Українського Права. Історія джерел та державного права. – Ч. 2. – Мюнхен, 1947. – 175 с.

⁶⁶ Окіншевич Л. Лекції з історії українського права: Право державне. Доба станового суспільства. – Мюнхен, 1947. – 171 с.

⁶⁷ Гришко Василь Тодосович (1897 - ?) – правознавець, історик права. З 1928 р. працював в Комісії західно-руського та українського права в ВУАН, з 1930 р. став її секретарем. Звільнений з ВУАН в 1934 р., оскільки у її структурі були ліквідовані правничі установи. У 1931-1933 рр. одночасно працював у Київському архіві давніх актів. Під час Другої світової війни виїхав з України, в 1946-49 рр. працював у Мюнхені в УВУ, згодом переїхав до США, а потім до Канади, де і помер. Досліджував історію українського права, права церковного, та історію діаспори (Усенко І. Гришко Василь Тодосович // Енциклопедія сучасної України / http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31839).

⁶⁸ «Українські вісті» - часопис, який висвітлював питання культури, економіки, суспільного життя, тощо. Заснований як орган Української революційно-демократичної партії, потім – Фондації ім. Івана Багряного. Перше число часопису вийшло в Німеччині в листопаді 1945 р. Спершу виходив двічі на тиждень, а з 1960 р. став тижневиком. До 1978 р. часопис видавали у Німеччині в Новому Ульмі, а згодом у США в Детройті (1978-2000 рр.). У 1940-1960-х рр. «Українські вісті» підтримували політику Української Національної Ради. З часописом активно співпрацювали Іван Багряний, Василь Гришко, Святослав Гординський, Юрій Шевельов, Ігор Костецкий та ін. ([https://uk.wikipedia.org/wiki/Українські_вісті_\(часопис\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Українські_вісті_(часопис))). Див. також: Козак С. Літературний рух української еміграції (на прикладі часопису «Українські вісті» (1945-2000)) // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 7. – С. 37-39.

⁶⁹ «Українська трибуна» – громадсько-політичний часопис націоналістичного спрямування (ОУН Бандери), який виходив у Мюнхені в 1946-1949 рр. Спершу виходив один раз на тиждень, а з 1948 р. – два рази. Спершу головним редактором був З. Пеленський, співпрацювали з часописом О. Лисяк, М. Глобенко, В. Стахів, Д. Чайковський та ін. У видавництві «Української трибуни» виходив журнал «Арка». ([https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_трибуна_\(газета\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_трибуна_(газета))).

⁷⁰ Марголін Арнольд Давидович // Енциклопедія історії України. – Т. 6. – С. 504; Див. також: Khiterer V. Jewish Life in Kyiv at the Turn of the Twentieth Century // Україна модерна. – Вип. 10. – К. – Львів, 2006. – С. 91-94

⁷¹ Про американські дебати щодо можливості переселення біженців, в тому числі українців до США детальніше див: Часто П. «Свобода». Вільне слово американської України. – Нью Йорк – Ужгород, 2012. – С. 657-668

⁷² Речення вписане від руки.

Тетяна Гошко (Зайцева) – кандидат історичних наук, доцент катедри класичних, візантійських і середньовічних студій УКУ. Закінчила історичний факультет Львівського національного університету (1990), працювала в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича (1990-1992), Львівському відділенні Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського (1992-2006), з 2004 р. на посаді доцента УКУ. 2000-2002 – секретар історичної комісії НТШ у Львові. Стипендіатка міжнародних фондів, зокрема Research Support Scheme of the Open Society Institute (1997-1999), American Council of Learned Societies (2001-2002), фундації Є. і Д. Шклярів в УНІГУ (2005), КІУС (2008-2009, 2013) та НТШ-А (2016).

Авторка монографії «Нариси історії магдебурзького права в Україні XIV – початку XVII ст.» (2002) та численних наукових і популярних статей, упорядниця «Хрестоматії з історії України литовсько-польської доби» (2011).

A Review of Bohdan Boychuk's *At the Sacred Lake and Love beyond the Dawn*. Lviv: Piramida, 2015.

At the Sacred Lake

Bohdan Boychuk was best known to his readers as a poet, but many are also familiar with his work as a novelist, essayist, and playwright. The present review focuses on his prose, specifically a novel in two parts, based on two of his novellas about an alternate state of being, and executed in the style of magical realism. The genre was pioneered, among others, by the Colombian writer Gabriel Garcia Marquez in *One Hundred Years of Solitude* (1969), followed by others, such as the Mexican writer Laura Esquivel in *Like Water for Chocolate* (1989). For his part, Boychuk found his inspiration in Mexico's Mayan culture, one that he studied for years, and augmented by frequent visits to the country.

This is the story by and of a creative individual nearing the end of his earthly existence. In his tale past and present, the possible and impossible, intersect in mysterious ways. Magical elements are woven into everyday situations reflecting the author's own life, creating a literary canvas of fact and fantasy. It starts in the Mayan world of a thousand years ago, and evolves to the present day through a succession of reincarnations until Mayan protagonists Svitanna and Zots make their contemporary appearance as Svita and Zosym.

The opening passages focus on a silent protagonist — a lake on the shore of which the author has a home. As text, it holds a significant key to the plot or set of events as they relate to one another. For Zosym it resonates with something sacred, some mystery that eludes him for the present.

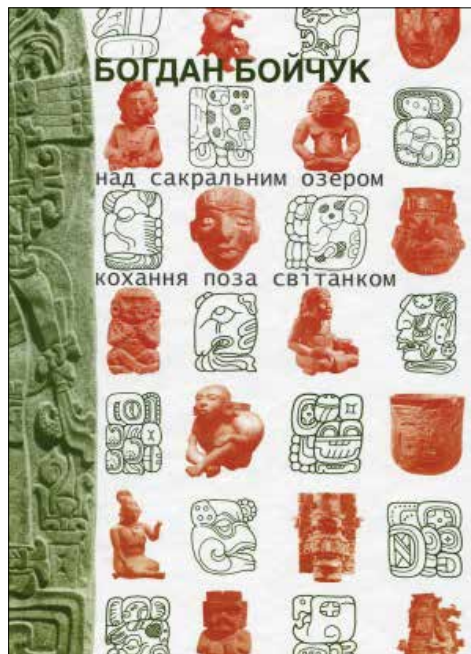
Through the haze of a light morning fog Zosym spies a naked woman emerging from its depths. From his balcony morning after morning he stares at this same lovely vision. One day a chance encounter sparks what was to become a close, although mysteriously troubled, friendship marred by some dark secret that clings to it like an albatross.

In the course of one of their several visits to Mexico the couple goes to the site of what had once been a sacred lake, but by then had dried into a pond. There, Svita reveals the details of a life they once shared as husband and wife — Zots and Svitanna: "I was a girl of seventeen, when I met and fell in love with you — at the time a prominent sportsman with an unyield-

ing ambition to achieve power and prestige. We married and I experienced an interlude of ecstasy such as I had never known. In due course a daughter was born to us but in her twelfth year you dispatched her to a girls' monastery where the child's tragic fate as a future sacrificial offering to the rain god Chak was sealed. When her turn came you, her father, a fervent believer in the gods and their sacrosanct rituals, but afflicted with hubris, committed your own 'original sin.' You threw our daughter into the sacred lake during a rain-generating ceremony. Her demise insured your elevation to prominence whereas my attempt to intervene came at a fearsome cost. The king condemned me to death by fire, the penalty for disobeying the will of the gods — a punishment foreshadowing the 16th-17th-century European witch hunts when witches (largely women) were burned at the

stake. Our daughter's fate anticipated the practice of 'swimming the witch' in that same process. You were doomed to bear the burden of your sin like stigmata, until it was expiated."

Back in Mexico, unknown to Zosym who had left for Glen Spey, Svita perished in an automobile accident before she could follow him. In vain he awaited her return throughout a snowy winter. When the snow melted Zosym set out on a desperate search for her. It took him to the site where Svita's villa should have stood, but he now stared at empty space. Had Svita's existence, her villa, and the time they spent together been some fantasy, a figment of his imagination? These unanswered questions bring to a close the first part of the book.

Love beyond the Sunrise

The second part opens with a scene from the author's personal life — a reference to one of his frequent visits to Paris where, paradoxically, he lived under the assumed name — Bohdan Boychuk. During a customary morning walk along the river Seine he spied in a book seller's stall a tattered copy of a volume with its authorial page expunged, and containing no references to any author. Intrigued, he purchased it and read late into the night but found no hint of its author. Recalling that the protagonist Zosym lived in Glen Spey, and determined to enhance his understanding, the following day Boychuk caught a

plane for New York.

Reality and fantasy intersect yet again when he called on Zosym, who revealed that Bohdan Boychuk was himself the author, and charged him with keeping his promise to return Svita to him. "It was Svita, not I, who made that promise," Boychuk explained. "She also made plain that it would be fulfilled only when time and space come together as one."

A sudden storm transports Zosym the protagonist back to the ancient Mayan civilization. Here, as Zots he meets the specter of his daughter, whose forgiveness begins the process of expiating his sin. Simultaneously she insures her own tranquil rest in eternity.

The story shifts once more to Glen Spey, where a visit from the ghost of Svita discloses the full impact of Svitanna's prophesy — love beyond the dawn leads to death. Prophesy notwithstanding, Zosym sets out on a new search, this one no more successful than the last. It takes him to New York's Catskill mountains. On the way home a crestfallen Zosym comes across a girl in a bikini, feet suspended into a pool below, trembling rhythmically. Suddenly she leaps into the water to an agonizing landing on its rocks, and describes her pain as suffering freely chosen — a symbolic crucifixion signifying penance for the sins of humanity. Her invitation to sex follows but, terrified of being drawn into an untimely eternity, Zosym flees the scene.

Zosym resolves on yet another search; this time he would expand it further afield, to the Carpathian mountains in Ukraine. He meanders for days through mountain passes, along winding mountain roads until he reaches the highest mountain peak. Suddenly Zosym loses his footing and plummets downward, heading toward a seemingly bottomless ravine (symbolic of the Biblical Fall). His own "Fall" is broken by a tree and Zosym los-

es consciousness. When he recovers he finds himself staring into the face of an old Hutsul woman, Paraska: "I don't rightly know how old I am, maybe 100 or even, as some say, 200 years old."

Zosym settles for a time in Paraska's hut where he makes the acquaintance of a tortured young woman named Pavlina-Svitanna's final reincarnation. He learns of her incessant search for cold, as if to find some relief from a burning pain. (We recall that as Svitanna she met her death by fire). Their friendship turns to intimacy and the two recapture the ardor they once shared as Zots and Svitanna. Finally, in an intense burst of passion their bodies explode into countless fragments. Simultaneously their souls are purged of sin and take on an incredible lightness. Gently they drift upward — above the tree tops, clouds, and stars, beyond time and space, into eternity and undying love.

Their absence at the breakfast table alarms Paraska and she goes out to look for them. Finding the two locked in an eternal embrace, Paraska falls to her knees a *la* Pieta. As she raises her arm to cross herself it freezes in mid-air as if conferring a blessing. Still on her knees Paraska slowly ossifies and she too passes into eternity. Little by little nature reclaims her temporal home.

This riveting narrative is at once intensely sensual — sex is the axis around which events are played out — and compellingly spiritual — with its powerful message of "original sin," atonement, forgiveness, and redemption. In an interesting parallel author and protagonist alike, each with ties to New York, end their earthly existences in Ukraine.

Marian J. Rubchak
Senior Research Professor,
Valparaiso University (ret.)

БОГДАН БОЙЧУК
(11 жовтня 1927 — 10 лютого 2017)

В останніх кадрах фільму «Акваріум в морі» Богдан Бойчук каже, що поезія робить його щасливим і вічним на мить.

Ось він магнетизм поетичної зрілості.

Ось пам'ять, що переповнена подіями, книжками, жінками, моментами дружби і розривів стосунків, солодким відчуттям мови. Ось поетична мова, з якою поети поводяться так само як матрос з портовою повією — пристрасно, але на мить.

Бойчук прожив поважний вік. Багато написав і багато видав.

Хто сперечатиметься, що поезія — це магія?

Чи володів цією магією Богдан Бойчук?

Володів.

Поетична мова Бойчука розросталася від часу болю до мандрівки тіл, від віршів про мекіко до подорожі з учителем, від віршів вибраних й передостанніх до київських екслібрів. У ваговиті слова впліталися вислови французьких філософів, рвана мова американських бітників, дитячі спомини, живопис, мова людського тіла, танець, Україна й Америка, а також особливе відчуття часу і болю. Він багато перекладав, писав статті про улюблених малярів, театральні постановки, прем'єри модерного танцю, упорядковував антології, видавав журнал «Світовид», упорядковував і видавав інших поетів — Олексу Стефановича й Богдана Кравцева, організовував переклади англійською мовою Богдана Ігоря Антонича та Івана Драча. Листувався зі Стенлі Кюніцом та Дейвідом Ігнатовим, Ігорем Костецьким та Іваном Драчем, Богданом Рубчаком та Юрієм Тарнавським.

Богдан Бойчук був окремим архіпелагом української культури, — і ним залишиться.

У телефонній розмові з професором Григорієм Грабовичем я сказав, що Б. Б. залишив цей світ. Грабович, помовчавши, відповів: «Тепер стає зрозуміліше, ким він був і що зробив для української літератури».

Василь Махно

ЗАПИСКИ НТШ-А: нова серія

Як і багато інших явищ нашої історії, «Записки» НТШ і НТШ-А знали і тяглість, і перервність — залежно від обставин, вони відображали потребу і здатність відроджуватися; були продуктом людської наукової енергії та візії, витримували різні випробування і не раз доводили спромогу бути на рівні поставлених завдань. «Записки» НТШ вперше з'явилися 1892 року, коли засноване у 1873 році у Львові Літературне товариство ім. Шевченка стало Науковим товариством ім. Шевченка (НТШ), і регулярно, хіба що з невеликими перервами під час Першої світової війни й у невідрадних для української науки роках міжвоєнної Польщі, виходили аж до 1939 року, коли «визвольницька» радянська влада закрила Товариство. За особливо динамічного головування Михайла Грушевського між 1897-м і 1913 роками випущено понад 100 томів «Записок». Після Другої світової війни — на еміграції, у період МУРУ й таборів Ді-Пі — у 1947 році було відновлено НТШ, а в 1948 році видано в Мюнхені 156-й том «Записок». Створене в 1947 році Наукове товариство ім. Шевченка в Америці (НТШ-А) також незабаром розпочало видавати «Записки» і впродовж наступних сорока років випустило близько 50 томів. Більшість цього доробку тепер доступна в інтернеті: http://chtyvo.org.ua/authors/Naukove_tovarystvo_imeni_Shevchenka/

Те, що наукова праця в обставинах еміграції не давалася легко — навіть і не трюїзм, а евфемізм. Давалася вона вкрай важко і марудно. Це відбивалося на періодичності «Записок» НТШ-А, а ще дошкульніше — на рівні їхньої наукової ефективності, актуальності і притягальної сили, тобто загальної наукової життєздатності. За щораз меншого напливу нових наукових кадрів — в україністиці, зокрема в українській історії, але в інших гуманітарних науках також, центр тяжіння поступово, зокрема впродовж 1970-1980-х років, зміщувався до західної україністичної науки, зосередженої навколо університетів США та Канади (передусім — Гарвардського університету та його Українського наукового інституту в США і Канадського інституту українських студій при Альбертському університеті та катедри україністики при Торонтському університеті в Канаді). Наукова продукція ставала спорадичною, «оказійною» та ретроспективною, красназнавою і подекуди архівальною. Живий контакт із наукою в підсередній Україні був *de facto* неможливий

(хоча з перспективи часу видно, що чимало ще можна було робити опосередковано, а то й безпосередньо), але й з наукою на Заході, зокрема з новими україністичними центрами при північноамериканських університетах, наукова співпраця також налагоджувалася мляво (якщо взагалі налагоджувалася) і з усілякими перепонами. Марно шукати помітного взаємозапліднення. Давалися взнаки певне (хоча зовсім не суцільне) відчуження між поколіннями науковців і ще помітніші розходження в загальних стилях праці, що окреслювали ті два полюси; в цьому випадку (тут можу сягнути по власні — хай і суб'єктивні, але таки власні — враження) між «американським» (зі своїми

прикметами й вадами, яких є чимало і над якими варто застановлюватися) та «еміграційним» (зі своїм переліком — у якому, однак, найсерйознішими ганджами були аматорщина, відсталість і геронтократія). Вкрай характерною також була відсутність авторефлексії, періодичного критичного переосмислення — що, мабуть, характеризує всі еміграції, не лише українську.

Щоправда, час вносив свої корективи. Не питаючи нічиєї згоди і не чекаючи, поки ми своїм розумом і рефлексією розв'яжемо назрілі питання, еміграція перетворювалася і якось раптом перетворилася на діаспору. Як не раз буває — зокрема в системах, яким загрожує ентропія, — поштовх прийшов іззовні.

Цим фундаментальним зрушенням стала незалежність України. В широкій гамі контактів і

співпраці, що бурхливо тоді розвивалися, є багато світлих сторінок, які стосуються ролі НТШ-А в українській науці у незалежній Україні. Центром тих відносин стало відроджене НТШ у Львові, що його багато в чому НТШ-А підтримувало беззастережно — морально, фінансово й організаційно. Хоча НТШ-А зареєстровано (інкорпоровано) в США, у штаті Нью-Йорк, як незалежна американська інституція (інакше й не можна), воно, як і низка інших структур НТШ у світі, трактувало відновлене НТШ у Львові як матірню структуру, якій наше Товариство було готове всіляко помагати. Характерним було загальноприйняте рішення щодо «Записок» НТШ-А: майже від самого моменту фактичної незалежності, тобто від кінця 1989 року, розпочалося «передання» цих «Записок» до Львова, до НТШ. Щоправда, сталося це не враз, були різні перехідні

моменти. На початку 1990-х «Записки» НТШ-А серед інших осередків НТШ (як-от Нью-Йорк, Париж, Сидней, Торонто) також зазначають Львів — приміром, у томі 209 (1990 року). Проте перехід був помітний і дефінітивний: у 1991 році ще виходить том 214, що є першим томом збірки «Світи Тараса Шевченка»; 2001 року з'являється том 215, що є другим томом цієї збірки; знов-таки, 1991-го, за десять років перед 215-м томом, з'являється ще том 216 — збірка філологічних праць Василя Ящуна: виглядає на те, ніби редактори закривають редакційний портфель; випуски 217, 218 і 220 залишаються, як потім з'ясується, для «осередків Товариства у США, Європі, Канаді і Австралії. [...] 221 том, який з'явився друком у Львові 1990 р., започатковує [...] нову сторінку історії “Записок НТШ” в Україні»¹. Знаменно, що ці рішення затверджуються й офіційними, спільними ухвалами. Як пише літописець:

... на спільному засіданні голів усіх осередків НТШ у світі, яке відбулося у Львові 24 серпня 1992 р. під головуванням Головної Ради НТШ Ярослав Падеха, прийнято ухвалу, яка стосувалась видавничої діяльності НТШ у Львові. В одному з пунктів зазначалося: «перенести на постійно видання “Записок НТШ” у Львів» з уточненням, що «це видання має бути єдиним органом усіх центрів НТШ у світі». Останнє рішення було дуже відповідальним для львівського НТШ. Дещо пізніше, 28-29 серпня 1992 р., на засіданні цієї ж Головної Ради НТШ підтверджено ухвалу від 24 серпня 1992 р. і поновно записано, що «відтепер підготовка і видання “Записок НТШ” повинно вестися у Львові». Тоді ж ухвалено створити Науково-видавничий відділ як основну структуру НТШ у Львові і затверджено редактора «Записок НТШ», які повинні щорічно забезпечувати два томи видання (спочатку цей обов'язок поділявся між Львовом та осередками Товариства за кордоном). Таким чином, усі управи осередків НТШ світу при по-годженні з Головною (світовою) Радою НТШ офіційно передали повноваження щодо «Записок НТШ» управі Товариства у Львові, яка «повинна продовжувати давні традиції в умовах незалежної України». Як наслідок «Записки» стають не лише символом давніх довоєнних видавничих традицій, але й реальним виразником спільних і соборних зусиль українців різних країн (з залученням іноземної автури) для розбудови українознавчої науки в Україні²

Із патосом цих побажань, зокрема ідеєю соборності всіх українознавчих зусиль із «різних країн» й із «залученням іноземної автури» тощо навіть і тепер важко не погодитися, а в ті «ейфорійні» перші дні незалежності - і поготів. (Сам тоді переймався дещо подібною справою - Міжнародною асоціацією українців, що її першим повностроковим президентом був у 1990-1993 роках, між конгресами у Києві й у Львові. Дальший розвиток МАУ - також повчальна історія, але на інший раз.) Проте в конкретному плані стимулювання або нестимулювання науки і наукової

насаги у самому НТШ-А це рішення мало вельми помітні та вкрай невідрадіні наслідки. Стимулом воно точно не було: протягом наступних майже двох десятиліть (1990-2009) наукова продукція НТШ-А щораз меншала, і під кінець цього періоду можна було навіть почути - і то не від сторонніх, а таки від тих, хто опікувався або мав опікуватися плануванням наукової діяльності, - ніби НТШ-А взагалі вже відіграло свою наукову роль і повинно згорти власні зусилля й обмежуватися самим тільки наданням грантів.

Насправді ж саме тоді, коли лунали оці заупокійні присуди, науковий профіль НТШ-А почав насичуватися фундаментально новим вмістом, що його згальванізували підготування, починаючи від осені 2009 року, до Ювілейного проекту належного відзначення 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка. Ці зусилля вже почали завершено низкою публікацій і наукових заходів, а частини вони тривають у серії видань НТШ-А, зосереджених навколо Шевченка, його спадщини та рецепції, а також навколо доробку його видатних сучасників, чільним серед яких є Пантелеймон Куліш (до підготування Повного зібрання його творів Товариство також долучилося).

Бракувало, однак, того, що потребує кожна життєздатна наукова інституція, - форуму, який надає місце для наукової дискусії, а водночас забезпечує належний рівень того діалогу та його тяглість. Уже віддавна в середовищі НТШ-А, і зокрема в Управі Товариства, обговорювано дезидерат журналу, двомовного, українсько-англійського, який оперативно фокусував би увагу на питаннях українознавства і робив би це на якнайвищому науковому рівні. Цим першим випуском нової серії «Записок НТШ-А», що його присвячено патронові Товариства Тарасові Шевченку, відповідаємо на тривалі очікування колег. Сподіваємося, що наш вихід у друкований простір поживить дискурс українознавства в Україні та поза нею, і не в останню чергу дискусії й обговорення у світовому контексті НТШ, з яким надалі поділяємо спільні цінності. Всіляко будемо старатися забезпечувати головне - актуальність, динамізм і високу якість українознавчих дисциплін.

¹ Див.: *Бібліографія Записок Наукового товариства імені Шевченка. Том I-CCXL. 1892-2000*, уклад. Василь Майхер, Львів, 2003, ст. 9.

² Там само.

Григорій Грабович
Президент НТШ-А,
головний редактор видання «Записки НТШ-А».

Річні Збори членів НТШ-А

Під час дискусій

Леонід Рудницький

Анна Процик

Засідання Філологічної Секції

Вірко Балей

20 травня 2017 року відбулися Річні Збори членів НТШ-А.

Зі звітами виступили президент НТШ-А Григорій Грабович та члени Управи. В обговореннях звітів та дискусіях взяли участь: Григорій Грабович, Анна Процик, Вірко Балей, Орест Попович, Галина Гринь, Микола Галів, Аскольд Лозинський, Альберт Кіпа, Юрій Добчанський, Василь Лопух, Юрій Омельченко, Мирослава Знаєнко, Наталя Гончаренко та Олександр Лужницький.

З привітаннями від Світової Ради НТШ та НТШ в Україні виступив президент Світової Ради НТШ Леонід Рудницький.

На Зборах обрано Номінаційну Комісію для виборів нової Управи та Президента у 2018 році.

До складу Номінаційної Комісії увійшли: голова – Вірко Балей, члени – Зенон Василів, Юрій Добчанський, Христина Карпевич, Мирон Стахів і Мирослава Знаєнко.

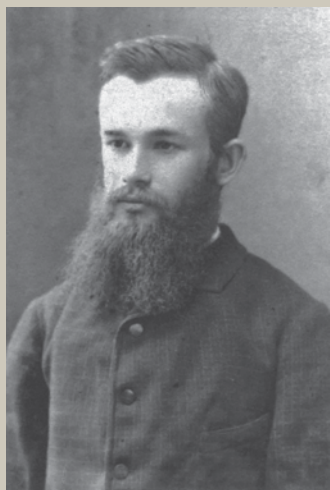
Михайло Грушевський — колекція фотографій з родинного альбому

Михайло Грушевський (сидить перший праворуч) з батьками, братами Захарієм і Федором, сестрою Ганною.
[Ставрополь. 1876 р.]. 22,5×31,8 см. МІК КВ-51741 Фо-8167.
Перша збережена світлина М. Грушевського, ймовірно зроблена до його 10-літнього ювілею. За відомостями на 2012 р. — це єдиний збережений оригінал.

Михайло Грушевський (стоїть ліворіч) з батьками, сестрою Ганною, братом Олександром та зятем Віктором Шамраєвим. П'ятигорськ. [1894-1895 р.].
Фотограф V. Dupant. 17,1×22,9 см. МІК КВ-70638.
Підставою для датування можуть слугувати дві знамениті дати в родині Грушевських:
1894 р. — закінчення Михайлом магістерського курсу Університету св. Володимира та призначення на кафедру української історії Львівського університету;
1895 р. — закінчення Олександром гімназії. За відомостями на 2012 р. — це єдиний збережений оригінал.

Михайло Грушевський — професорський стипендіат Університету св. Володимира. Київ.
[1893 р.]. Фотограф Fr. de Mezer. 9×5,5 см. На паспарту 10,4×6,4 см. МІК КВ-70555.
З дарчим написом сестри Ганни: «Сестрі Ганні на вічну пам'ять»

Марія [Вояківська] та Михайло Грушевські

Катерина та Марія Грушевські, [Ольга Коссака], Михайло Грушевський. [Баден, 1924 р.]
Фотограф С.Бурко. 8,3×10,9 см. На паспарту 15,3×16,1 см. МІК КВ-62610 Фо-11059.

Михайло Грушевський під час перебування у Львові

Михайло Грушевський. [Львів].
28.05.1895 р. МІК KB-71727 Фо-14920.

Михайло Грушевський в
домашньому робочому кабінеті
у Львові, вул. Понінського, 6
(приблизно 1902-1903 рр.).

На листівці із серії «Українські
письменники». [Відень: П.Дятлов, 1917
р.]. 14×9 см. МІК KB-65353 Фо-11755.

Учасники з'їзду українських письменників у Львові
з нагоди 100-річчя виходу в світ
"Енеїди" Контляревського, 1898 р.:

Сидять у першому ряду: Михайло Павлик,
Євгенія Ярошинська, Наталія Кобринська,
Ольга Кобилянська, Сильвестр Лепкий, Андрій
Чайковський, Кость Паньківський (старший)

Стоять у другому ряду: Іван Копач, Володимир
Гнатюк, Осип Маковей, Михайло Грушевський, Іван
Франко, Олександр Колесса, Богдан Лепкий

Стоять у третьому ряду: Іван Петрушевич, Філарет
Колесса, Йосип Кишакевич, Іван Труш, Денис
Лукіянович, Микола Івасюк

Михайло Грушевський серед викладачів і слухачів літніх курсів українознавства у Львові, 1904

Зустріч-конференція в Урбіно, Італія “Історія української літератури”

*Учасники зустрічі-конференції з підготовки видання
“Історія української літератури” (History of Ukrainian Literature).
Університет Урбіно, Італія, 6-9 липня, 2017.*

*1-й ряд: Тамара Гундорова (Україна), Григорій Грабович (США), Максим Тарнавський (Канада),
Марія-Грація Бартоліні (Італія), Джованна Броджі (Італія);
2-й ряд: Бріджітте Євшеде (Німеччина), Галина Гринь (США);
3-й ряд: Алоїз Вольдан (Австрія), Александер Кратохвіл (Німеччина), дружина проф. Вольдана (Австрія),
Альфред Шпрее (Німеччина), Ульріх Шмід (Швейцарія), Тарас Кознарський (Канада).*

ДОПОВІДІ, ВИГОЛОШЕНІ В НТШ-А

від лютого до червня 2017 року

Координує Василь Махно

Олександр Мотиль

Олександр Мотиль (Ратгерський університет)

**Президент Трамп, Брекзіт:
які наслідки для України?**

4 лютого 2017

Назар Козак

Назар Козак (Інститут народознавства НАНУ)

**Образ і влада. Княжі портрети
у мистецтві Київської Русі XI ст.**

11 лютого 2017

Микола Воробйов

Микола Воробйов (Київ, Україна)

**Поетичний вечір
лауреата Національної премії
ім. Т. Г. Шевченка**

18 лютого 2017 року

Гарві Голдблат

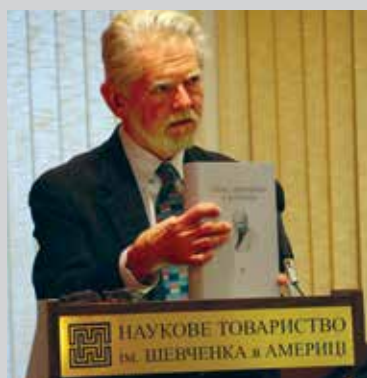
Гарві Голдблат (Єільський університет)

**“и Бог от всѣхъ сторон и частий
христіянства хулится”: відлуння Святого
письма у посланнях Івана Вишенського**

25 лютого 2017 року

Григорій Грабович

Олександр Боронь

Тамара Гундорова

XXXVII Шевченківська наукова конференція

Програма

Відкриття - Григорій Грабович, *Президент НТШ-А*

Григорій Грабович, *Гарвардський Університет*
Становлення рецепції Шевченка: 1861 рік

Олександр Боронь, *Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ*
**Шевченкова псевдонаречена Анна Шарикова:
вигадки і факти**

Тамара Гундорова, *Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ*
**Циганерія як матриця «Іншого» в українській літературі:
Тарас Шевченко і Ольга Кобилянська**

Василь Махно, *Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці*
**«Скиньте з Шевченка шапку»: поетичний образ Шевченка
в українській поезії (Антонич, Драч, Римарук)**

Закриття - Альберт Кіпа, *Президент УВАН*
4 березня 2017 року

Василь Махно

Альберт Кіпа

Валентина Бочковська

Валентина Бочковська (Директор Музею книги і друкарства України)

Українські стародруки XVI-XVIII ст. в контексті європейського книгодрукарства: на прикладі колекцій Музею книги і друкарства України, приватної колекції В. Гайдука, музеїв і бібліотек Чикаго

11 березня 2017 року

Марта Кебало, Катерина Левченко,
Поліна Ренкін, Ольга Дунебабіна

«ПРОТИ НАСИЛЬСТВА»

Збірка оповідань українських письменників проти насильства.

Орися Сушко, президент СФУЖО;
Катерина Левченко, *La Strada Ukraine*;
Полін Ренкін, *Carleton University (Canada)*;
Ольга Дунебабіна, *La Strada Ukraine*,
Марта Кебало, гол. представниця СФУЖО до ООН

18 березня 2017 року

Марія О. Пришляк

Презентація
Українського Вільного Університету

У програмі:

Марія О. Пришляк (Ректор і професор УВУ)
**Напередодні ювілею 100-ліття УВУ:
нові перспективи та виклики**

Олександр Мотиль (Декан Факультету державних та економічних наук, проф. УВУ)

**Дещо про навчання та студентів УВУ.
Перегляд відеофільму про УВУ**

25 березня 2017 року

Франк Сисин

Франк Сисин (Альбертський університет, Канада).

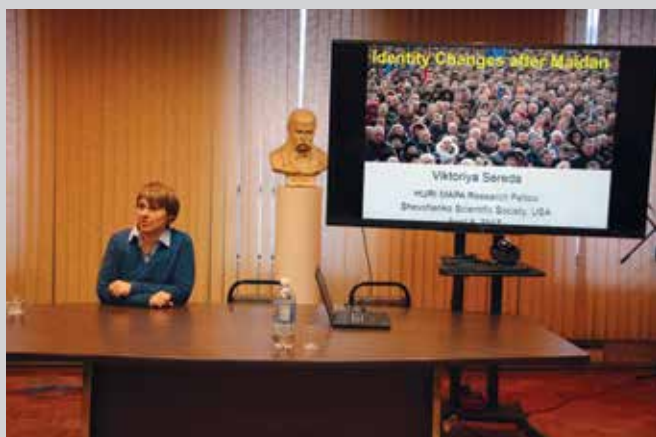
Презентація видань:

Mykhailo Hrushevsky.
History of Ukraine-Rus'. Volume Three.
To the Year 1340. (CIUS, 2016).

Цей том видано завдяки фінансовій підтримці НТШ-А

Михайло Зубрицький.
«Зібрані твори і матеріали у трьох томах»

1 квітня 2017 року

Вікторія Серєда

Вікторія Серєда (Український Католицький Університет, Львів)

**Зміни ідентичностей в Україні
після Євромайдану**

8 квітня 2017 року

Ольга Бєртельсен

Ольга Бєртельсен (Колумбійський університет)

**Лєсь Курбас та "бєрезільцї":
Нові архівні документи**

22 квітня 2017 року

Анна Процик

Анна Процик (Міський Університет Нью-Йорка)

**Політична думка і тактика
Михайла Грушевського під час
Визвольних Змагань (1917-1921) в оцінці
російських інтелектуалів**

29 квітня 2017 року

Ірина Дробіт

Ірина Дробіт (Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)

**Українізація іноземних товарів
та послуг: мовні та культурні аспекти**

6 травня 2017 року

Остап Середа

Остап Середа (Український Католицький Університет, Львів)

Від “Слова” до “Діла”: ранні народовці й формування української ідентичності в Галичині у 1860-1970-ті роки

13 травня 2017 року

Стефанія Гнатенко

Стефанія Гнатенко (Нью-Йорк)

Політичні арешти у радянській Україні 1972: дисидентський рух і “справа Добоша”

2 червня 2017 року

Виставки творів
мистця
Валерія Гнатенка
(1947-1987)

присвячена 70-річчю від дня народження
та 30-річчю від дня смерті мистця,
а також 45-річчю політичних
арештів в Україні у 1972 році

11 квітня 2017 року

Новини з Архіву НТШ-А

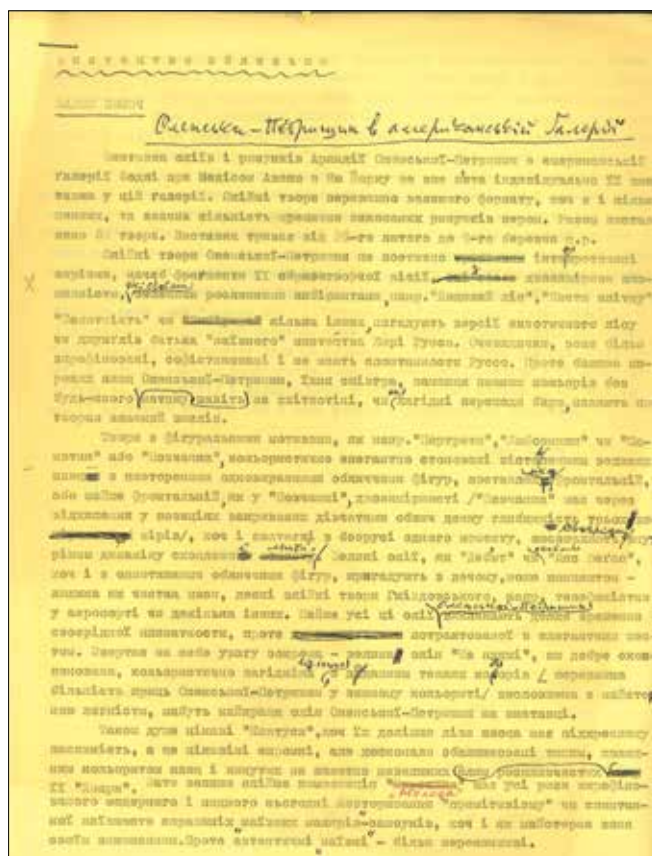
Готує Остап Кінь

Останнім часом до архіву НТШ-А поступили нові архівні колекції. Зокрема, Стефанія Гнатенко передала архів письменника Вадима Лесича, Марта Шлемкевич-Савицька передала архів філософа й редактора часопису «Листи до приятелів» Миколи Шлемкевича, Уляна Голубець передала колекцію архівних матеріалів поета Василя Барки, Наталя Соневицька передала архів громадської діячки Ольги Соневицької, а Тая Саламаха передала архів Євгена та Ярослави Саламах.

ФОНД ВАДИМА ЛЕСИЧА

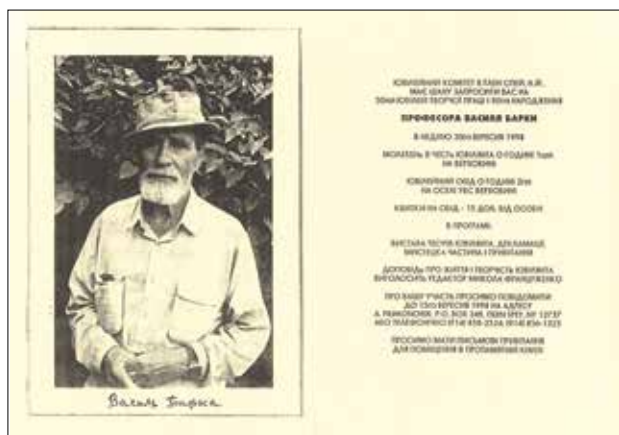
Фонд Вадима Лесича, поета, складається з машинописів, відбитків і газетних витинок статей Вадима Лесича, присвячених висвітленню мистецьких подій в середовищі української спільноти в США. В переданих рукописних і друкованих матеріалах Вадим Лесич міркував над виставками в Нью-Йорку таких митців як-от Микола Бутович, Олекса Грищенко, Лев Гец, Слава Геруляк, Аркадія Оленська-Петришин, Любослав Гуцалюк, Сергій Литвиненко, Михайло Черешньовський, Петро Холодний, Василь Панчак, Клим Трофименко, Володимир Баляс, Любомир Кузьма, Василь Кричевський, Богдан Савчук та Теодор Вицик.

Перша сторінка машинопису статті Вадима Лесича під назвою «Оленська-Петришин в американській Галерії», яку згодом було надруковано в газеті «Свобода» в рубриці «Мистецтво зблизька».

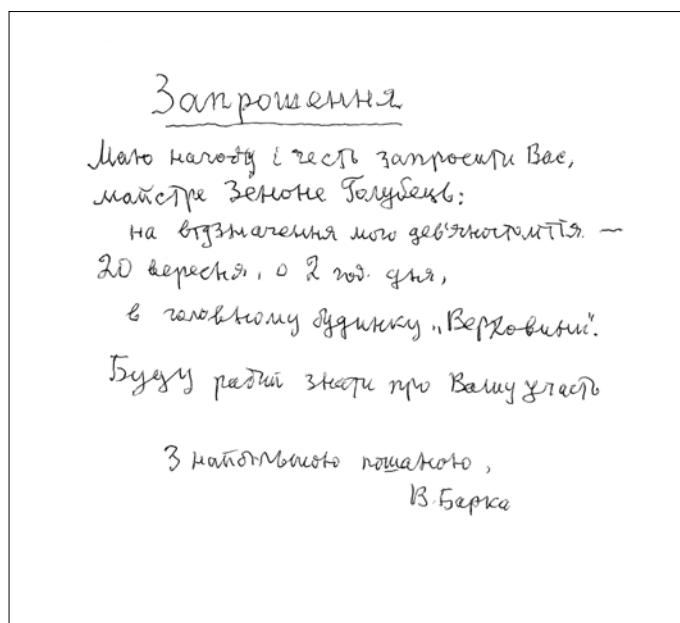

ФОНД ВАСИЛЯ БАРКИ

Фонд Василя Барки, поета й філософа, містить матеріали, як-от особисті документи (фінансові, медичні, юридичні), які висвітлюють як найперші роки перебування поета в Нью-Йорку, так і фактично останній період життя літератора. Крім того, до складу колекції увійшло листування, фотографії і матеріали про письменника й машинопис перекладу книжки «Жовтий князь» (переклад Ярослава Ліщинського).

Запрошення на вшанування 50-літнього ювілею творчої праці й 90-ліття Василя Барки, яке відбулося 20-го вересня 1998 року в Глен-Спей, шт. Нью-Йорк.

Рукописне запрошення Василя Барки на святкування свого 90-ліття Зенонові Голубцеві, 1998 рік.

ФОНД МИКОЛИ ШЛЕМКЕВИЧА

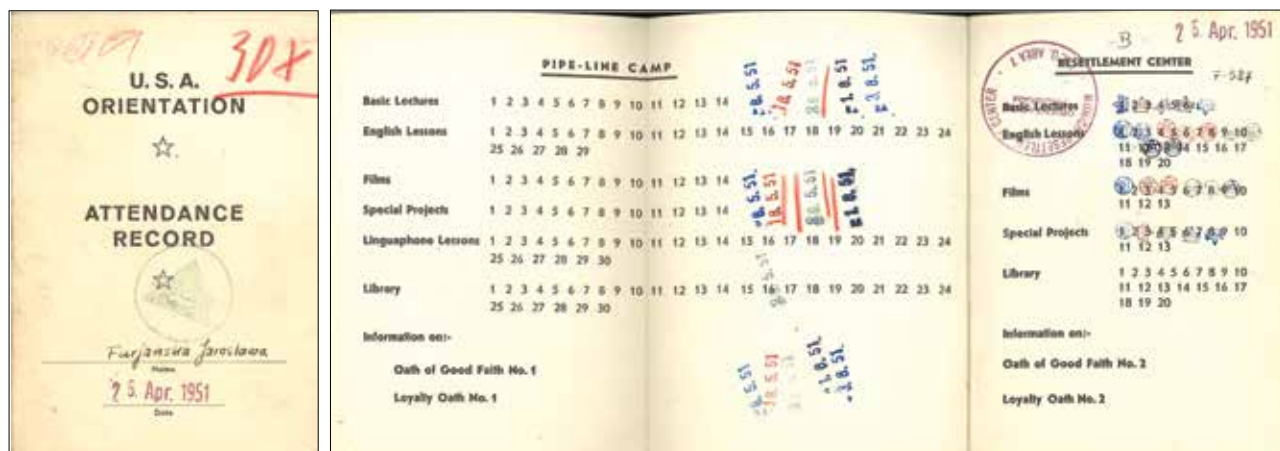
Обкладинка праці «Філософія» Миколи Шлемкевича, виданої як XVII том Збірник Історично-Філософічної Секції Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові в 1934 році.

Фонд Миколи Шлемкевича складається з матеріалів, дотичних до життя й творчості філософа й громадського діяча Миколи Шлемкевича. В колекції містяться листування різних осіб, рукописи й машинописи, радіопередачі Шлемкевича.

Микола Шлемкевич (1894-1966) — філософ, публіцист і громадсько-політичний діяч. 1934 НТШ видало працю «Філософія», перевидану 1981 в Записках НТШ-А під назвою «Сутність філософії». 1953-1966 засновник і редактор журналу «Листи до приятелів». Дійсний чл. НТШ і УВАН, входив до першої управи НТШ в Америці.

ФОНД ЄВГЕНА Й ЯРОСЛАВИ САЛАМАХ

Фонд Євгена й Ярослави Саламах містить матеріяли, які висвітлюють життя подружжя в Україні, таборах для переміщених осіб у Німеччині й США. Зокрема, зберігся великий корпус матеріалів про участь Ярослави Саламахи в УПА на території України. Крім того, до складу фонду увійшли матеріяли мистця Юрія Соловія (зокрема листування мистця й праці про нього).

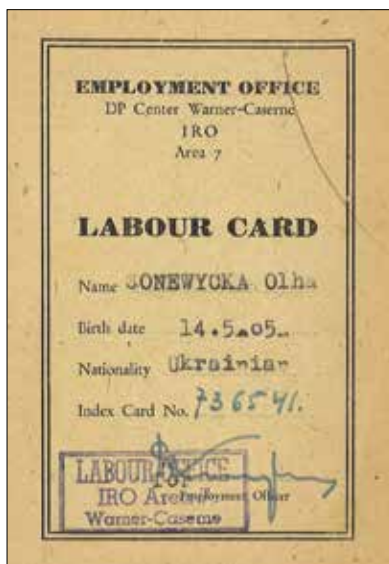

Посвідка на ім'я Ярослави Турянської (прізвище в дівоцтві Ярослави Саламахи) про відвідування курсів америкознавства. Німеччина, 1951 рік.

ФОНД ОЛЬГИ СОНЕВИЦЬКОЇ

Фонд Ольги Соневицької, журналістки, засновниці картинної галереї в Нью-Йорку й громадської активістки, складається з листування, матеріалів, дотичних до діяльності «Картинної Галереї Ольги Соневицької», особистих документів, фотографій.

Ольга Соневицька (1902-1989) народилася у с. Копичинцях на Поділлі (нині — Тернопільська обл.). Закінчила державну гімназію в Тернополі. Після переїзду до США співпрацювала з такими виданнями як-от «Вільне Слово» (Канада), «Наше життя», «Новий Шлях» (Канада). Як співредакторка активно долучилася до праці над альманахом «Чортківська округа» (вийшов 1974 року).

Посвідка на ім'я Ольги Соневицької про участь у Хоровій Капелі «Україна», видана у Ді-Пі таборі Варнер-Касерне.

Стипендіяти НТШ-А 2017 року: гранти на наукові проєкти

З Фонду Юрія КУЗЕВА

Ігор Опацький, аспірант кафедри історії України Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

«Інтелектуальна спадщина родини Курінних у архівах США»
Funding to work in the archives of UVAN in the collections of the Kurinniy family and in the Columbia

University Bakhmeteff Archive of Petro Kurinniy — historian, archaeologist, museologist.

Ігор Шуйський, аспірант кафедри історії і культурології Харківський Національний Університет Міського Господарства ім. О. М. Бекетова.

«Всеукраїнська система Торгсин на Харківщині: створення та функціонування в 1931 – 1936 роках».

Funding to conduct research in archives in Kyiv and in Kharkiv, Poltava, and Sumy oblasts.

Андрій Сухих, аспірант, Національний університет «Острозька академія».

«Протистояння між радянськими партизанами та українським повстансько-підпільним рухом на Волині у роки німецької окупації (1941 – 1944 рр.)»

Requests funds to conduct archival research in Kyiv, Lutsk, Zhytomyr archives.

Kathryn David, Ph.D. candidate, Department of History, New York University.

“One Ukraine, Under God: Religion, Nation, and the Making of Soviet Ukraine 1939-1991.”

Funding for research in the Vatican Archives on how authorities at the Vatican attempted to craft a policy toward the Greek Catholic Church and Ukrainian believers after the founding of Soviet Ukraine in the period of 1918-1939.

З Фонду Миколи ШПЕТЬКА

Віталій Ткачук, аспірант Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка.

«Дисертаційне дослідження «Функціонування антимінсів у Київській митрополії XVII – XVIII ст.»

Funding to conduct research in museums and archives in Vilnius, Lithuania.

З Фонду Наталії ДАНИЛЬЧЕНКО

Yuri Yanchyshyn (Юрій Янчишин), Principal and Senior Conservator, Period Furniture Conservation, LLC. *“Investigation and planning for the establishment of a conservation laboratory and*

staff, and the expansion and updating of the preservation/conservation curriculum at the LPNU, Lviv, Ukraine.”

Request for travel funds for two faculty members of the Lviv Polytechnic National University to the US for a two-week period in September and October 2017 during which they will visit leading museums and universities engaged in the practice and teaching of artistic and architectural conservation with the goal of establishing international contacts for possible collaboration and financial support in the creation of an up-to-date conservation lab at their university; and to lecture at a number of these institutions on issues of preservation and conservation of cultural heritage in Ukraine.

Гранти для участі у конференціях:

З Фонду Петра і Ольги МОЦЮКІВ

Інна Сухенко, доцент, кандидат філологічних наук, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, місто Дніпро, Україна.

Доповідь:

«“CHERNOBYL” Real/Unreal Within Ecocritical Studies: The Transformation of a Soviet City Into a Digital Zone». Funding for travel and participation in the international conference “(Im) Possible Cities”. 23-24 August 2017, Tampere, Finland.

НОВІ ПУБЛІКАЦІЇ, ДОПОВІДІ ТА ІНША ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЛЕНІВ НТШ-А

Марко Андрейчик

Конференція:

Ukrainian Statehood 1917-1921: Institutions and Individuals.
Columbia University, New York. February 24 -25, 2017.

Мішель Віісе

Публікації:

Michelle R. Viise (with Maria Ivanova), "Dissimulation and Memory in Early Modern Poland-Lithuania: The Art of Forgetting," *Slavic Review* 76, no. 1 (Spring 2017): 98–121.

Григорій Грабович

Публікації

Статті:

«Від редактора: Записки НТШ-А. Нова серія» у першому томі Записки НТШ-А. Нова серія, що появився у червні 2017 р., ст. 7-10 і англійською у тому ж виданні, "From the Editor: Papers of the Shevchenko Scientific Society in the US, New Series," ст. 11-14.

[George G. Grabowicz], "Shevchenko's Archetypes," Записки НТШ-А. Нова серія, Том 1, ст. 29-92.

«Уявімо собі на мить...» [про роман О. Ірванця, Харків—1938], Критика, березень-квітень Ч. 3-4 (233-234), 2017, ст. 29-33.

Виступи, конференції, лекції, зустрічі, інтерв'ю:

Виступ на XXXVII Шевченківській науковій конференції у НТШ-А, 4 березня 2017; Відкриття, «Становлення рецепції Шевченка: 1861 рік».

Зустріч з професором Григорієм Грабовичем «Пошук правди для інтелектуалів. Українські особливості», Art Ukraine Gallery, Київ, 16 березня, 2017.

Публічна лекція: «Білі плями творчості Шевченка, або Чого не враховує канон», Книгарня «Є», Київ, 18 березня, 2017; (також онлайн-трансляція зустрічі).

Інтерв'ю, Григорій Грабович: «Будь-який історичний процес потребує ревізії», розмова з Богданою Романцовою, Літакцент, 20 березня, 2017, <http://litakcent.com/2017/03/20/hryhorij-hrabovych-bud-jakyj-istorychnyj-proces-potrebuje-reviziji/>.

Наукова доповідь: "Shevchenko as National Poet: The Wages of Canonicity," Amsterdam Institute for Humanities Research, University of Amsterdam, 1 червня, 2017.

Доповідь: "Projecting and Concealing Modernism (the case of Pavlo Tychyna)" на симпозиумі Transcultural Mediations: European Heritage and Identity Discourses in the long 20th century, Universiteit van Amsterdam, 2 червня, 2017.

Інтерв'ю із Ганною Тригуб, часопис «Тиждень»: «Григорій Грабович: Думка про те, що можна заощаджувати на культурі — це глибоке непорозуміння», 24 червня, 2017, <https://rozmova.wordpress.com/2017/05/24/hryhorij-hrabovych-5/#more-20168>. [По суті інтерв'ю про Шевченка та шевченкознавство].

Університет Урбіно, Італія, 6-9 липня, 2017, ведучий на зустрічі-конференції з підготовки «Історії української літератури» (*History of Ukrainian Literature*) за участі

міжнародної автури (з наукових установ Австрії, Італії, Канади, Німеччини, США, України та Швейцарії).

Галина Гринь

Конференція:

Discussant on panel "Artistic Representations of Identity and Trauma in Ukraine and Russia," Convention of the Association for the Study of Nationalities (ASN), New York, May 5, 2017

Participant in workshop of authors of the *History of Ukrainian Literature*, Urbino, Italy, July 6–10, 2017

Микола Дупляк

Публікації:

«Боротьба польських комуністичних служб безпеки з українством». Дзвін, Львів, №1. Січень 2017, с. 253-258.

«Монографія про українське село Журавці на Закарпатті». Національна Трибуна, Нью-Йорк, №7 (1689), 26 лютого 2017 р.

«Монографія про українське село Журавці на Закарпатті». Бористен, Дніпро, №3 (308). Березень 2017.

«Зберігаймо чистоту рідної мови». Бористен, Дніпро, №1 (306), №2 (307), №3 (308), №4 (309), №5 (310), №6 (311). 2017 р.

Презентації:

Презентація книжки "З Україною в серці" в Українському Музеї-Архіві в Клівленді, Огайо, 21 січня 2017 р.

Остап Кінь

Переклад:

Yuri Andrukhovych, "Two Poems." Poetry International. May 4, 2017.

Євген Лемцьо

Публікації:

"The Problem With Pain" [poem]. *God and Nature* (Winter/Spring, 2017): <http://godandnature.asa3.org/poem-the-problem-with-pain-by-eugene-e-lemcio.html>

Василь Лопух

Лекція:

"Ukrainian Ethnic Group as Part of the US population: demographic, social and economic analysis". Columbia University. February 15, 2017.

Василь Махно

Книги:

"Паперовий міст". Львів: ВСЛ, 2017. — 124 с.

Публікації:

"У середу, коли забирають сміття: оповідання", *Prostory*, 2017, (українською).

"Colombian Winter." Translated by Khrystyna Makhno, Oleh Kotsyuba and Grace Mahoney, *Krytyka*, 2017.

"Poems." Translated by Olga Gerasymiv, *Hawaii Review*, №86, Spring 2017, (англійською).

"Kaszkiel z roślinnym ornamentem." Przełożył Bohdan

Zadura, *Tworczosc*, №6, 2017, (польською).

Інтерв'ю:

«Паперовий міст – це діалог». Розмовляла Анна Золотнюк, “Збруч”. 2017.

Розмова з Юрієм Матевощуком, “Тернопільське телебачення ТТБ”. Травень 2017.

Розмова з Іриною Славінською, “Громадське радіо”. Травень 2017.

Розмова з Оленою Гусейновою, “Українське радіо”. Травень 2017.

Фестивалі, виступи, презентації:

“Poets on New York: On City, Language, Diaspora,” Hunter College, NY. March 2017.

“Скиньте з Шевченка шапку”: Шевченко в українській поезії (Антонич, Драч, Римарук). XXXVII Шевченківська наукова конференція у НТШ-А, 4 березня 2017.

“Ukrainian Literary Life in New York,” Columbia University. April 2017.

“Words as Voyage: Ukraine on the World Literary Map,” University of Texas at Austin. April 2017.

5 Міжнародний фестиваль поезії. Стамбул. Туреччина. 3-7 травня 2017.

Презентація поетичної збірки «Паперовий міст»:

9 травня, Книгарня “С”. Львів.

10 травня, Книгарня “С”. Київ.

12 травня, Фестиваль “І” Тернопіль.

14 травня, Чортків.

18-20 травня. Книжковий Арсенал. Київ.

Анна Процик

Доповідь:

“Політична думка і тактика Михайла Грушевського під час Визвольних змагань (1917-1921) в оцінці російських інтелектуалів”. 29 квітня 2017 року. НТШ-А.

Марія Ревакович

Доповіді:

“Borderland Poetic Visions: Bohdan I. Antonych, Jerzy Harasymowicz and Janusz Szuber”. 28 квітня 2017 р.

“Cultural Hybridity as a Literary Reading Strategy: A Few Theoretical Propositions for the Study of Contemporary Ukrainian Literature”.

Участь у теоретико-методологічному семінарі «Досвід міграції: від літератури до літературознавства», проведеного в рамках наукових подій Ольвійського форуму в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. 8 червня 2017 р.

Конференції:

Всеукраїнська конференція «Кордони, межі й помежів'я в літературі». Чорноморський національний університет імені Петра Могили в Миколаєві. 28 квітня 2017 р.

Інтерв'ю:

Інтерв'ю для New Books Network про публікацію книги Literature, Exile, Alterity: The New York Group of Ukrainian Poets (Boston: Academic Studies Press, 2014). <http://newbooksnetwork.com/maria-g-rewakowicz-literature-exile-alterity-the-new-york-group-of-ukrainian-poets-academic-studies-press-2014/> 18 лютого 2017.

Марта Тарнавська

Публікації:

“Українці на Міжнародному Конгресі ПЕН 1986 року.”

Уривки із щоденника. *Кур'єр Кривбасу*. 326-327-328 (січень-лютий-березень 2017), 231-247.

Юрій Тарнавський

Публікації:

“[Volodymyr Bilyk's] Interview with Yuriy Tarnawsky,” *Zouch Magazine & Miscellany*, June 17, 2017.

Виступи:

Q&A, Presentation of the film “An Aquarium in the Sea” by Oleksandr Frazee-Frazenko, Brattle Theatre, Cambridge, Mass., January 23, 2017.

“stephen hawking goes flying,” Poetry Reading on the Occasion of the Opening of an Exhibition from his Archive, Rare Book and Manuscript Library, Columbia University, New York, NY, March 23, 2017.

“stephen hawking goes flying,” Poetry Reading, Emily Harvey Foundation, New York, NY, June 17, 2017.

Роман Трач

Статті:

“Гуманістична течія у психології”, “Психологія і суспільство”, 2017.

“Роздуми над книгою Ф. Лерша «Структура особи», Роздум 2. “Наукові записки НАУКМА”, 2017.

Анастасія О’Доннел (Чеботарьова)

Публікація:

Анастасія О’Доннелл, Павло Чеботарьов. “Підручник з української літератури «ЧИТАЙМО РАЗОМ»”. 2017. 202 с.

Віталій Чернецький

Публікації:

“Silences and Displacements: Revisiting the Debate on Central European Literature from a Ukrainian Perspective,” *Zeitschrift für slavische Philologie*, vol. 76, no. 1.

“Vasyl' Stefanyk”, *The Literary Encyclopedia*, www.litencyc.com/php/speople.php?rec=true&UID=13752

“Ahatanhel Kryms'kyi,” *The Literary Encyclopedia*, www.litencyc.com/php/speople.php?rec=true&UID=13755

Доповіді, виступи:

“Glocalizing the Euromaidan in Literature and Film,” Modern Language Association of America (MLA) Annual Convention, Philadelphia. Січень 2017.

“From Annychka to Liudmyla: Enduring Stereotypes in the Cinematic Portrayal of Heroic Ukrainian Women in World War II,” American Association of Teachers of Slavic and East European Languages (AATSEEL) Annual Conference, San Francisco. Лютий 2017.

Цикл лекцій про країни Східної Європи для американських військових (2nd Armored Brigade Combat Team, 1st Infantry Division, Ft. Riley, KS), Березень-травень 2017.

Богдан Футей

Доповіді:

“Ukraine’s Reality: Democracy and Rule of Law,” Ukrainian American Club of West Florida, North Port, FL. January 25, 2017.

“Establishing and Importance Judicially and Civil Society,” US-UA Working Group Yearly Summit: Providing Ukraine with an Annual Report Card. Washington, DC. June 15, 2017.

“Implementing Judicial Reforms,” Embassy of Ukraine, Washington, DC. June 27, 2017.

НОВІ ЧЛЕНИ НТШ-А

Михайло Барабаш (Mykhaylo Barabash).

Графік, мистець. Фах художника-ілюстратора книжок здобув в Українському поліграфічному інституті ім. І. Федорова (Львів). Член Національної спілки художників України (1989). Працював викладачем промислової графіки у Львівському коледжі декоративного й ужиткового мистецтва ім. І. Труша. Творчий доробок М. Барабаша: “Віхи історії Львова» (1980-1987), «Звенигородів – 900» (1985-1988); серія графічних листів «Моє дитинство» (1981-1993).

Працює в стилі графіки, літографіки, акрилік, пастелі.

Оформив книжки В. Палинського «Самотність», І. Пазина «Простір із прірв і круч», І. Пазина «Рідна земля Україна», Є. Думки «Відлуння». Роботи мистця було представлено на восьми персональних виставках.

Катерина Давиденко (Kateryna Davydenko).

Філолог, бібліотекар, архівіст. Закінчила Тартуський Університет (Естонія) і Pratt Institute (NY). Працювала архівістом у Бахметьєвському архіві при Колумбійському Університеті та в НТШ-А. Куратор виставок у рамках мистецьких програм компанії Ralph Appelbaum Associates.

Андрій Футей (Andrew J. Futey).

Політолог. Закінчив George Washington University. Працював консультантом у таких комітетах як DeWine for U.S. Senate Committee, Kasich 2000, Deters for Ohio's Future, Jackson for Mayor – Cleveland, Ohio. Portman for Senate Committee, Bush-Cheney Republican National Convention та інших. Член багатьох українських громадських організацій, 2016 року обраний Президентом УККА.

Олена Дженнінгс (Olena Maria Jennings).

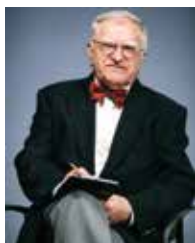
Поетка, письменниця, перекладачка. Закінчила Альбертський (2003) та Колумбійський (2007) університети. Магістер.

Переклала збірки поезій Анни Малігон (2016) і Тараса Малковича (2017).

Авторка книжки віршів «Пісні із квартири» (2017) і роману «Закритий рот» (вийде у 2018). Її твори та переклади опубліковано у багатьох журналах та антологіях.

2017 року отримала стипендію для участі у Summer Literary Seminars, Грузія.

Працює асистентом адміністратора у професора Міхаеля Доула у Колумбійському Університеті.

Ігор Гулявий (Ihor Hulawuj).

Журналіст. Міжнародне радіомовлення, редактор новин. Закінчив Варшавський Університет, українська філологія, магістер (1970).

Слов'янська і російська філологія, доктор гуманітарних наук (1978).

У Варшаві протягом двох років працював у шкільництві. У Гемтремку (Hamtramck) викладав в Українській католицькій середній школі (1981-1982). У Детройті працював в газеті «Українські вісті» (1982-1983). Від 1983 року співробітник редакції радіокомпанії «Голос Америки», а від 2005 – в редакції телебачення та Інтернет-виданні.

Андрій Бігун (Bihun Andrew).

Економіст. Закінчив Джорджтаунський Університет (School of Foreign Service) у Вашингтоні. Працював у Міністерстві Торгівлі США (U.S Department of Commerce) на посаді спеціаліста з міжнародної торгівлі. Обіймав посаду дипломата з торгівлі в Посольстві США в Україні. Автор навчальних посібників про розвиток міжнародних торговельних можливостей для працівників посольств США у різних країнах. Проводив навчальні семінари для працівників посольств.

За проєктом уряду Канади викладав курс «Розвиток міжнародної торгівлі» у Дипломатичній академії України при Міністерстві закордонних справ України.

Данило Теремас (Daniel J. Terebas).

Менеджер будівельної компанії, незалежний консультант з будівництва екологічно безпечних проєктів. Навчався в Колгейтському та Г'юстонському Університетах. Диплом бакаляра здобув у Регентському Університеті (Нью-Йорк). Отримав сертифікат Нью-Йоркської школи промислових та трудових відносин Корнельського університету. Професійні зацікавлення — зелена архітектура, будівництво. Перекладає літературні твори з української мови на англійську.

НАШІ ВТРАТИ

Любомир Винар

Нові видання, спонсоровані НТШ-А

Наталія Яковенко. **У пошуках Нового неба: Життя і тексти Йоанікія Галятівського**. Київ: Критика, Laurus, 2017. — 787 с.

Книжку присвячено найпопулярнішому свого часу церковному письменникові другої половини XVII століття Йоанікію Галятівському. Але йдеться тут не лише про біографію і твори знаного могилянського книжника, тлумача західних уявлень про Бога й світ для тодішнього православного християнина.

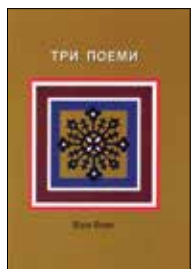
Авторка унаочнює процес становлення новочасного «інтелектуального повсякдення» в Україні та показує універсальний характер і, водночас, історичну специфіку тих прикмет «самості», що виразно оприявнились у барокову добу «київської відкритості» та «витворили обличчя нової української культури». Непересічна творча активність о. Йоанікія слугує вдячним тлом для реконструкції загальнішого типу ранньомодерного інтелектуала-богослова києво-могилянського кола, і для цього дослідниця залучає вельми розмаїтий і витончений методологічний інструментарій релігійної антропології, історії уявлень та ідей, історії читання та культурних рецепцій тощо.

Видано завдяки фінансовій підтримці:

НТШ в Америці з Фонду Івана і Єлизавети Хлопецьких

КІУС Альбертського університету з Фонду Майкла і Дарії Ковальських

Нові видання членів НТШ-А

Віра Вовк. **Три поеми**. Ріо-де-Жанейро - Львів, 2016. — 128 с.

До нової збірки лавреатки Національної премії імені Т. Г. Шевченка Віри Вовк увійшло три поеми “Земля іскриста”, “Гріх святости” та “Ластів’яче перо”, в яких своєрідно поєдналися фольклорні та історичні мотиви, характерні для усієї творчості письменниці.

Плече Говерлі підпирає небо,

Над полонинами повисли зтарди зір

Регоче з долі лютий Черемош,

А Юрій-Змієборець спис гартує.

Василь Махно. **Паперовий міст**. Львів: ВСЛ, 2017. — 124 с.

Нові вірші Василя Махна, зібрані у книжці «Паперовий міст», творять крихку лінію письма, якою прописано міста, імена, будинки, птахів, риб. У них — своя історія і своя метафізика. Цей міст розхитують сім вітрів, у його метафізичному сплаві легкі конструкції, що збудовано з літер та слів, провисають лінією мови, лінвою її існування. У «Двадцять одному вірші про кохання» — другому розділі книжки - любовна географія стає урбаністикою і тілом, містами і країнами — усім, де можна триматись за повітряну руку на повітряному мості. Текстову частину доповнюють прозорі й глибокі лінійні ілюстрації знаної львівської художниці Лесі Квик.

Alexander J. Motyl. **Ukraine vs. Russia: Revolution, Democracy and War: Selected Articles and Blogs, 2010-2016**. Westphalia Press. 2017.

Ukraine vs. Russia offers indispensable background knowledge and analysis on one of the most important issues of the day — Vladimir Putin’s war against democratic Ukraine. Alexander J. Motyl’s articles and blogs offer in-depth analysis as well as a running commentary on current events and historical controversies in both Russia and Ukraine — from the rise of Ukrainian dictator Viktor Yanukovich to the impending fall of Russian dictator Putin. Motyl discusses politics, society, culture, economics, history, language, and memory and shows how they relate to the Russo-Ukrainian War and to Western understanding — and misunderstanding — of Ukraine and Russia.

As Washington considers a policy shift toward Russia and Ukraine, Western policymakers and analysts would be well-advised to consult this important volume.

ПРОГРАМА ГРАНТІВ НТШ-А на 2017-2018

Гранти для досліджень

Наукове Товариство ім. Шевченка призначатиме гранти у 2017 році для дослідницьких проєктів, які стосуватимуться широкого кола питань, пов'язаних з україністикою. І хоча пріоритети надаватимуться проєктам у галузях гуманітарних і соціальних наук, подання на дослідження в інших ділянках також примайтимуться, якщо становитимуть вагомий внесок в українську науку.

Вимоги

Дослідницькі гранти призначатимуться вченим з різних країн у різних дисциплінах. Усі подання оцінюватимуться за рівнем їхньої наукової ваги, досвіду пошукувача, враховуватиметься також важливість поданого проєкту з точки зору україністики.

Неповні подання, або подання, які надійдуть після вказаного терміну не розглядатимуться. Пошуковці матимуть можливість подаватися ще раз, поновивши своє подання у наступному терміні, визначеному для призначення грантів. Перевага надаватиметься тим науковцям, проєкти яких уже матимуть додаткове підтверджене фінансування з інших джерел або зможуть довести своє подання до інших фондів. Якщо пошукувач уже отримував грант для досліджень від НТШ-А, то наступне подання можна буде зробити бодай через рік. До того ж, подавач муситиме представити письмовий звіт про використання попереднього гранту і проробленої праці, перш ніж подаватися знову.

Правила отримування гранту

Дослідницькі гранти призначаються в першу чергу для пошуків матеріалів, їхнього опрацювання і написання праці. Призначені кошти можуть використовуватися для покриття таких витрат: праця в архівах, копіювання архівних матеріалів, додаткові витрати, покриття витрат на дорогу, харчування та проживання під час праці в інших містах або країнах.

Максимальна сума гранту становитиме \$5,000 для індивідуального подання, або \$7,500 для колективного.

Необхідні матеріали для подання і терміни

- заява для отримання гранту
- резюме (CV) з публікаціями
- опис проєкту, науковий контекст досліджуваної теми, наукова новизна проєкту для україністики і очікувані результати (публікації і т.д.)
- докладний графік роботи над проєктом і передбачуваний бюджет
- 2-3 рекомендаційні листи

Подання з усіма необхідними документами надсилати на електронну адресу: grants@shevchenko.org до 1 березня 2018 р. Остаточні рішення будуть прийняті у червні 2018 року.

Гранти для участі у конференціях

Ці гранти передбачають підтримку пошукачів, які планують узяти участь у наукових конференціях і виступити із доповіддю або повідомленням, котрі зосереджуватимуться на питаннях, пов'язаних з українською тематикою. В першу чергу, грант призначатиметься для покриття витрат на дорогу.

Вимоги

До розгляду прийматимуться подання від тих пошукувачів, які здобули ступінь магістра у ділянці, яка пов'язана з науковими зацікавленнями апіканта й темою конференції. Тема доповіді повинна зосереджуватися на важливих питаннях українознавства.

Неповні подання, або подання, які надійдуть після вказаного терміну не розглядатимуться. Пошуковці матимуть можливість

податися ще раз, поновивши своє подання у наступному терміні, визначеному для призначення грантів. Якщо пошукувач уже отримував грант від НТШ-А для участі у конференції, то наступне подання можна буде зробити бодай через рік. До того ж, подавач муситиме представити письмовий звіт про використання попереднього гранту і проробленої праці, перш ніж подаватися знову.

Умови фінансування

Максимальна сума гранту становитиме \$ 1,000. Використання коштів передбачається в першу чергу для оплати дороги і проживання. Перевага надаватиметься тим поданням, апіканти яких можуть підтвердити додаткове фінансування з інших джерел.

Необхідні матеріали для подання і терміни

- заява для отримання гранту
- резюме (CV) з публікаціями
- опис конференції, тема доповіді (доповідей), назва сесії, у яких передбачається участь; тези доповіді, очікувані результати (публікації і т.д.)
- текст або коротке резюме доповіді й програма конференції
- докладний графік роботи над проєктом і передбачуваний бюджет
- 2-3 рекомендаційні листи
- лист-запрошення від організаторів конференції, який підтверджує участь пошукувача у конференції.

Подання з усіма необхідними документами надсилати на електронну адресу grants@shevchenko.org до 1 жовтня 2017 або 1 березня 2018. Остаточні рішення будуть прийняті у грудні 2017 і червні 2018

Гранти для написання дисертацій

Ці гранти призначено для дисертаційних досліджень з україністики. Перевага надаватиметься темам з гуманітарних та соціальних наук, але подання з інших галузей також розглядатимуться.

Вимоги

Дослідницькі гранти призначатимуться вченим з різних країн у різних дисциплінах. Пошукувач(-ка) повинен навчатися в аспірантурі (університет або науково-дослідний інститут). Усі подання оцінюватимуться за рівнем їхньої наукової ваги, досвіду пошукувача, враховуватиметься також важливість поданого проєкту з точки зору україністики.

Умови фінансування

Максимальна сума гранту становитиме \$ 1,000. Використання коштів передбачається в : праця в архівах, копіювання архівних матеріалів, додаткові витрати, покриття витрат на дорогу, харчування та проживання під час праці в інших містах або країнах.

Необхідні матеріали для подання і терміни

- заява для отримання гранту
- резюме (CV) з публікаціями
- опис дисертації, наукової новизни, а також досліджуваної теми і можливий результат від проробленої праці в архіві чи бібліотеці
- докладний графік роботи над проєктом і передбачуваний бюджет
- 2-3 рекомендаційні листи

Подання з усіма необхідними документами надсилати на електронну адресу grants@shevchenko.org до 1 жовтня 2017 і 1 березня 2018. Остаточні рішення будуть прийняті у грудні 2017 і червні 2018.

Can we count on YOU?

Below is just a partial list of the ways your financial contribution can support the efforts of the Shevchenko Scientific Society, whose mission is to promote scholarship in areas of Ukrainian studies.

To support the defense of the Ukrainian language in Ukraine and the world?

To sponsor the publication of scholarly works on Ukrainian history, literature, art, philology, and Ukrainian studies?

To support scholarly conferences, panel discussions and public lectures on Ukrainian issues?

To fund grants to Ukrainian scholars, who are working under trying political and economic times?

To fund current research in human rights and sociological effects of war in Ukraine?

To provide support for the Society's Library, Archives, and Saturday Lecture Series?

The Shevchenko Scientific Society, Inc. depends on gifts and grants from members and individuals, foundations, and organizations to support its scholarly projects, publications, and scholarship programs. A gift to the Society is an investment in its work and its future, and ultimately is an investment in Ukraine, our ancestral homeland.

There are many ways to support the Society. Outright gifts of cash and securities are a welcome and essential source of support for the Society. Gifts provide unrestricted funding for the Society's programming and other core activities. Con-

tributions may also be designated to honor or memorialize an individual, to commemorate a special occasion, or to help fund specific Society initiatives.

Other ways to support the Society include bequests and planned giving, or gifts through retirement and life insurance plans. Consult your financial planner, estate attorney or accountant to plan the details of your gift. Whatever your gift, you will be ensuring that the Society's activities continue to support the scholarly work of Ukrainians in Ukraine and the Diaspora.

Additional information:
Vasyl Lopukh
Administrative Director
(212) 254-5130

admin@shevchenko.org
www.shevchenko.org

Platon Kostiuk Scholarship Fund

Platon Kostiuk was a Ukrainian physiologist, neurobiologist, electrophysiologist, and biophysicist. He was a member of the National Academy of Sciences of Ukraine and studied at the Taras Shevchenko National University of Kiev.

Several years ago, a group of his former students created an endowment fund to honor their teacher and mentor, from which the first annual scholarships were awarded in 2017. They continue to make contributions to the fund so that more students can need benefit from their philanthropy.

What a great way to honor someone who holds an important place in one's life, and to support the scholarly endeavors of future generations!

Support the Society by sending your financial contribution today!

УНІВЕРСАЛ
УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

A black and white photograph showing a massive crowd of people gathered on a wide city street. The crowd is dense, filling the foreground and middle ground. In the background, there are several buildings, including a prominent church with a tall spire. The scene appears to be a public event or a parade.

Проголошення Акту Злуки українських земель на Софійській площі в Києві. 22 січня 1919 р.

Народє України!

Четвертим Універсалом Українська Центральна Рада проголосила Незалежність України.
22 січня (н.с.) 1918 року.